

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevního práva

Teologie a spiritualita zasvěceného života

Růžena Zuzana Svačinová OSU

*Srovnání vybraných bodů Řehole sv. Augustina
a Řehole sv. Anděly Merici*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Damián Němec, dr

2014

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. 11. 2014

Sr. Růžena Zuzana Svačinová OSU

Obsah:

Úvod	5
1. Vývoj díla sv. Anděly.....	7
1.1. Charakteristika doby	7
1.2. Světská forma.....	8
1.3. Forma kongregace.....	9
1.4. Forma řádu	10
1.4.1. Přeměna na kontemplativní řád	10
1.4.2. Přijetí Řehole sv. Augustina.....	11
1.4.3. Vývoj apoštolátu	11
1.4.4. Spolupráce s jezuiti.....	12
1.4.5. Vývoj kontinuity	12
1.4.6. Rozkvět a šíření řádu	13
1.5. Římská unie a vývoj po II. vatikánském koncilu	13
2. Stručná charakteristika Řehole sv. Augustina a Řehole sv. Anděly.....	15
2.1. Řehole sv. Augustina	15
2.2. Řehole sv. Anděly	16
3. Srovnání Řehole sv. biskupa Augustina a Řehole sv. Anděly Merici	18
3.1. Pojetí evangelní rady čistoty v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly	18
3.2. Pojetí evangelní rady chudoby v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly.....	23
3.3. Pojetí evangelní rady poslušnosti v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly	26
3.4. Další témata společná Řeholi sv. Augustina a Řeholi sv. Anděly	29
3.4.1. Modlitba.....	29
3.4.2. Půst.....	31
3.4.3. Oděv	32
3.4.4. Úloha představených	32
3.4.5. Jednota členů	35

3.4.6.	Význam řehole a její dodržování	38
3.4.7.	Propuštění z kláštera	39
3.4.8.	Důležitost zasvěceného životního stavu	39
3.4.9.	Kontakt se světem	40
3.4.10.	Dobry příklad	40
3.4.11.	Odkazy na Písmo	41
3.5.	Specifika obou řeholí.....	41
Závěr	.....	43
Použité prameny:	.....	45
Použitá literatura:	.....	45

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat srovnáním Řehole sv. biskupa Augustina a Řehole sv. Anděly Merici. Důvodem, který mě vedl k volbě tohoto tématu, byla skutečnost, že sestry voršilkyně se Řeholí sv. Augustina dlouho řídily, konkrétně od roku 1612 do roku 1969. Když sv. Anděla Merici založila Společnost sv. Voršily, sepsala pro její členky řeholi, kterou se sestry řídily až do přeměny svého Institutu na řád roku 1612. Tehdy přijaly Řeholi sv. Augustina, podle níž žily až do speciální kapituly uskutečněné na základě výzev II. vatikánského koncilu. Zajímala jsem se, proč byla zvolena právě Řehole sv. Augustina s ohledem na to, že sv. Anděla byla členkou III. Řádu sv. Františka, a mohlo by se tedy např. očekávat, že sestry budou uvažovat o Řeholi sv. Františka. S jeho řeholí také byla Řehole sv. Anděly porovnávána.¹ Dnes již Řeholi sv. Anděly není možné pro řád užívat, neboť nežijeme tím způsobem života, jakým žily členky Společnosti sv. Voršily. Slouží nám však jako zdroj duchovní inspirace, když chceme coby mericiánský institut žít charisma sv. Anděly.

Cílem mé práce bylo i blíže se seznámit s Řeholí sv. Augustina, a to nejen proto, že se jí náš Institut řídil převážnou část své historie, ale také proto, že ze současných 26 sester Českomoravské provincie podle Augustinovy řehole žily kromě šesti nejmladších všechny sestry, tedy většina. Zajímalo mne především, zda a nakolik se obě řehole podobají či liší a nakolik a jakým způsobem mohly případné rozdíly ovlivnit život sester. V neposlední řadě bylo mým cílem seznámit se hlouběji s dějinami řádu, jehož jsem členkou, a tak se také upevnit ve voršilském povolání.

Pro účely této práce jsem použila český překlad kritického vydání Augustinovy řehole a také vydání užívané jako poslední Římskou unií řádu sv. Voršily. Citovala jsem z kritického vydání, neboť mezi ním a vydáním užívaným sestrami voršilkyněmi je jen několik málo nepatrných rozdílů, na které v textu práce upozorňuji. Dále jsem čerpala z komentáře k Řeholi sv. Augustina nazvaného Řehole pro komunitu od T. van Bavela a užila jsem také slovenského vydání této publikace. Pro práci se Řeholí sv. Anděly Merici jsem použila vydání, které je obsaženo ve Spisech Anděly Merici užívaných v současnosti Římskou unií řádu sv. Voršily. Toto vydání se opírá o edici D. Turlina z roku 1569. Jako komentáře mi posloužily texty dvou italských autorů: Anděla Merici. Charisma ženy v životě církve od P. Angeliové, druhým titulem byla kniha Spiritualita

---

¹ BARSOTTI, D. *Spiritualita svatých Anděly Merici. Rodina kolem Matky*. Praha: Paulínky, 2002, s. 83.

svaté Anděly Merici – rodina kolem Matky od italského kněze D. Barsottiho. Pro historickou část své práce zabývající se vývojem díla sv. Anděly jsem použila práci Dějiny a spiritualita voršilek od francouzské voršilky M. B. Rio a dále oběžníky generální představené M. de St. Jean Martin OSU, které souborně vyšly pod názvem Duch svaté Anděly Merici. Nahlédla jsem i do závěrečné práce Evy Prokopy Tomáškové OSU Sestry voršilky – od „sekulárního institutu“ k řádu.

K metodám, které jsem užila při své práci, patří především srovnání, neboť srovnání obou řeholí je těžištěm a účelem této práce. Dále pak jsem ve všech částech práce použila metodu popisu.

Také bych chtěla poděkovat Doc. Damiánu Němcovi, dr za všechny cenné rady, pomoc a konzultace.

1. Vývoj díla sv. Anděly

Tato kapitola bude pojednávat o historickém vývoji díla sv. Anděly. Budou uvedeny podoby a formy, jimiž dílo prošlo včetně důvodů, na jejichž základě ke změnám docházelo. Zvláště bude pozornost věnována tomu, proč sestry přijaly Řeholi sv. Augustina, přestože jim zakladatelka napsala řeholi vlastní.

1.1. Charakteristika doby

V 16. století, kdy sv. Anděla Merici žila, měla žena na výběr v zásadě ze dvou ustálených životních modelů: řeholní život, nebo manželství: v prvním případě, často bez skutečného povolání, děvčata vstupovala do kontemplativních klášterů s přísnou klauzurou, v druhém případě se sňatkem stávala součástí rodiny, v níž svrchovaná moc náležela manželovi. Stav neprovdaných žen, které se nestaly řeholními sestrami, byl považován za podřadný.² V důsledku těchto společenských poměrů se samy řeholní řády již v průběhu 15. století ocitly v krizi, neboť vynucené vstupy přivedly do klášterů ženy bez povolání a kromě toho, s rozšířením zvyku přinášet do kláštera věno, bylo mnohým znemožněno vstoupit pro špatné ekonomické podmínky jejich rodin.³ Tak na jednu stranu byly ženy, které žily v klášteře proti své vůli, na druhou stranu byl pro některé řeholní život nedostupný, protože neměly peníze na věno. Není proto náhodou, že se během 15. století objevují osamocené ženy, někdy vdovy, které se shromažďují pod jednou střechou, aby lépe rozvíjely svůj náboženský život. Život ve vlastních domech je zbavoval starostí s věnem či majetkem a přispíval k intenzivnímu prožitku duchovního života i v laickém stavu. Počátkem 16. století také oživila debata o primátu činného života nad kontemplativním, mj. díky popularizaci myšlenek sv. Jeronýma a znovuoobjevení životního stylu prvotní církve bez klášterů a klauzur.⁴ Uprostřed těchto podmínek a poměrů otevřela sv. Anděla cestu novému a prorockému životnímu stylu a vtiskla mu dosud nevídanou a zcela originální podobu.

---

² ANGELIOVÁ, P. *Anděla Merici. Charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 26.

³ Tamtéž, s. 30.

⁴ Tamtéž, s. 31.

1.2. Světská forma

V listopadu roku 1535 založila sv. Anděla Merici v italské Brescii Společnost sv. Voršily. Sdružovala ženy a dívky, které toužily žít zasvěceným životem, necítily však povolání ke kontemplativnímu životu v klauzuře nebo jednoduše neměly věno na to, aby vstoupily do kláštera. Svatá Anděla viděla jako potřebu své doby nabídnout právě takovým ženám novou možnost: žít zasvěcený život, ale neskládat sliby a nežít v klášteře. Sv. Anděla si přála, aby se její dcery zavázaly k zasvěcenému životu ve světě, který by byl podobný životu kontemplativních řeholnic v klášteře. Na druhé straně chtěla také Anděla uchránit své dcery před vstupem do kláštera, protože situace v tehdejších klášterech byla opravdu žalostná.⁵ Společnost svaté Voršily tedy byla založena jako sdružení zasvěcených žen žijících ve světě. Zpravidla zůstávaly členky žít ve svých rodinách. Pokud byly neurozeného původu a byly např. zaměstnány jako služebné, pak žily v domě svých zaměstnavatelů. Sv. Anděla skutečně objevila pro svou dobu novou formu zasvěceného života. Společnost sv. Voršily tak, jak ji založila, nebyla třetí řád, protože členky žily radikálně evangelní rady, nebyla ani tím, co dnes nazýváme sekulárním institutem, protože život ve světě nebyl závazným pravidlem Řehole, a nejednalo se ani o kongregaci, protože panny neskládaly tři řeholní sliby, sotva výjimečně složila některá soukromě slib čistoty.⁶

Za pozornost také stojí název, který zakladatelka svému dílu dala: „společnost“.

D. Barsotti uvádí, že důvod bude asi podobný jako u sv. Ignáce, který dal své družině jméno „Společnost Ježíšova“ (Societas Jesu), a dodává, že v 16. století byla v Itálii kromě Společnosti sv. Voršily a Společnosti Ježíšovy ještě např. Společnost křesťanského učení, Společnost Panny Marie, Společnost otců míru, Společnost Boží lásky a ještě některé další.⁷

Zakladatelka nesevěřila své Společnosti žádné zvláštní apoštolské poslání, členky evangelizovaly svědectvím vlastního života, ať byly kdekoli a dělaly cokoli.⁸

Sestry také neměly zakladatelkou určen žádný jednotný oděv, nosily civilní šaty, o nichž je v Řeholi v kapitole nazvané O oděvu panen stanoveno pouze to, že „šat má být slušný a prostý, jak přísluší panenské počestnosti ... barvy černé nebo

⁵ BARSOTTI, s. 82.

⁶ RIO, M. B. *Dějiny a spiritualita voršilek*, Řím, 1990, s. 36.

⁷ BARSOTTI, s. 83.

⁸ RIO, s. 55.

tmavočervené, šedé nebo tmavohnědé.⁹ Vyvarovat se sestry mají „módních okras nebo ozdob, průhledných látek a jiných marnivostí, které mohou poskvřnit svědomí vlastní i bližního a jsou v rozporu s panenskou skromností.“¹⁰ Po smrti sv. Anděly začaly sestry (po předchozích sporech) nosit jako sjednocující prvek dlouhý kožený pás na znamení života v čistotě a hlavu a ramena jim pokrývala plátěná rouška „veletta“.¹¹

1.3. Forma kongregace

Zakladatelské dílo sv. Anděly bylo na svou dobu skutečně novátorské a převratné: „V době katolické reformace byl díky sv. Anděle Merici obnoven stav zasvěcení Bohu žitý v kontextu vlastní rodiny, nevázaný na řeholní jurisdikci legitimizující nový ženský životní styl, který přestal být považován za méněcenný a společensky deklasující.“¹² Přesto postupem času v důsledku vývoje v církvi doznalo její dílo zásadních změn ve své podobě.

První krok zásadně měnící podobu Anděliny Společnosti učinil sv. Karel Boromejský, který jako milánský arcibiskup navrhl sestřím, žijícím v Miláně, aby bydlely společně. Sestry souhlasily, neboť zakladatelka jim ve svých spisech zanechala možnost přijmout v budoucnosti případné změny: „A kdyby podle nutnosti doby se měla dát nová nařízení nebo něco udělat jinak, udělejte to moudře po dobrém uvážení.“¹³ Sv. Anděla však předvíдалa i konkrétně možnost zřízení společného domu s komunitním životem, ale pouze v některých případech: „Kdyby se stalo, že by zůstaly aspoň dvě osamocené, ať se pro ně z lásky najme nějaký dům... Avšak zůstane-li osamocená jedna, ať ji tedy některá jiná laskavě přijme do svého domu.“¹⁴ Další situace umožňující společný život mohly podle sv. Anděly nastat, pokud si již zestárlé sestry nestačily samy nebo mladé sestry osiřely.¹⁵

Rozhodnutím pro společný život dílo sv. Anděly vstoupilo do nové fáze a získalo novou podobu. Motivací, která sv. Karla Boromejského vedla k návrhu společného sesterského života, byla snaha „touto kongregací znovuoživit v lidu vážnost

---

⁹ MERICI, A. *Řehole*. Nový Bydžov, 1985, kapitola III. (dále jen ŘSAM)

¹⁰ Tamtéž, s. 35.

¹¹ MARIANI, L. – TAROLLI, E. *Úvod ke Spisům sv. Anděly Merici*. Nový Bydžov, 1985, s. 25.

¹² ANGELIOVÁ, s. 32.

¹³ MERICI, A. *Odkazy*, Nový Bydžov, 1985, Odkaz poslední.

¹⁴ ŘSAM, kapitola XII.

¹⁵ Tamtéž.

pro klášterní instituce: úcta a důvěra, kterou vzbuzovaly všude voršilky, vracela řeholnímu životu svatozář, kterou byl ztratil.¹⁶

Sv. Karel Boromejský jako visitátor brescijské diecéze přijal pro voršilky také další změny: ke Společnosti sv. Voršily založil Společnost sv. Anny tvořenou vdovami, které byly představenými pro voršilky v oblasti duchovního života i apoštolátu. Dále pozměnil některé podrobnosti v řeholi, připojil k ní správní předpisy, potvrdil přijatý hábit černé barvy a brescijské voršilky postavil pod přímou jurisdikci biskupů. Nové kláštery, které byly od 16. století zakládány, se některé držely Řehole sv. Anděly, některé přijaly změny sv. Karla. Z Itálie se kláštery kongregovaných voršilek šířily do jižní Francie (Avignon, Marseille, Toulouse, Lyon, Dijon, Bordeaux...)

1.4. Forma řádu

1.4.1. Přeměna na kontemplativní řád

Roku 1608 byly voršilky z Provence povolány do Paříže. Zakladatelka zdejšího kláštera, paní Acarie de Sainte-Beuve, měla za svého duchovního vůdce jezuitu, P. Jana Gonteryho. Ten jí vysvětlil rozdíl mezi kongregacemi a řeholními řády a nabádal ji, aby k založení kláštera dala podmínku, aby kongregace žádala v Římě o své povýšení na řeholní řád a přijala závazky s tím související, především klauzuru a slavné sliby. Sestry se však obávaly, že taková změna by zasáhla podstatu Institutu a ducha sv. Anděly. Následující dva roky se debatovalo, zda Institut v Paříži zůstane kongregací, nebo bude přeměněn na řeholní řád. Nakonec se sestry vyjádřily pro zavedení klauzury, daly ale najevo obavy o zachování ducha sv. Anděly a o možnost apoštolsky se věnovat mládeži. Sestry tímto rozhodnutím také vyhověly požadavkům obsaženým ve dvou konstitucích papeže sv. Pia V. *Lubricum genus* z r. 1566 a *Circa Pastoralis* z r. 1568, které v návaznosti na tridentský koncil nedovolovaly ženské řeholní domy, ve kterých řeholnice neskládaly slavné řeholní sliby a nezachovávaly přísnou klauzuru. Roli hrálo také mínění veřejnosti, která pohlížela s větší úctou na klauzurované řeholnice a na kongregované pohlížela jako na druhořadé.

V červnu 1612 byl bullou Pavla V. *Inter universa opera* zřízen první klášter voršilek s klauzурou, a to právě v Paříži: „Bula dovolovala právo zříditi klášter pod reformovanou řeholí sv. Augustina a invokací sv. Voršily, podrobovala jej jurisdikci

---

¹⁶ DE ST. JEAN MARTIN, M. *Duch sv. Angely Merici*. Praha, 1948, s. 144.

biskupa pařížského... a pro větší stabilitu připojila ke třem obvyklým slibům čtvrtý, slib vyučovati malé dívky.¹⁷

1.4.2. Přijetí Řehole sv. Augustina

Proč se sestry nemohly dále řídit Řeholí sv. Anděly, případně verzí reformovanou sv. Karlem Boromejským? Aby byl nový řeholní institut uznán, vyžadovala církev po IV. lateránském koncilu (1215), aby se řídil jednou ze čtyř tradičních řeholí. Pro voršilky to znamenalo přijmout jednu z těchto schválených, a to sv. Augustina, Bazila, Benedikta a Františka. Biskupové vybrali společným souhlasem Řeholí sv. Augustina: „Ze všech tradičních řeholí je nejvhodnější pro slabé ženské pohlaví – vzhledem ke své jemnosti a mírnosti... Není to příliš lichotivé pro ženské pohlaví, ale volba augustiniánské Řehole byla prozřetelnostní. Její duch je zcela blízký duchu Řehole sv. Anděly.“¹⁸

1.4.3. Vývoj apoštolátu

Zatímco v počátcích Společnosti sv. Voršily, jak bylo výše zmíněno, neměly sestry žádný zvláštní apoštolát, po tridentském koncilu byly požádány, aby vyučovaly katechismus. Důvodem byla snaha tridentského koncilu odstraňovat náboženskou nevědomost, proto biskupové organizovali školy Křesťanské výuky, které byly otevřeny o nedělích a svátcích. Schopné voršilky působily právě v těchto školách Křesťanské výuky nebo v místnostech špitálů, kde se shromažďovali sirotci a opuštěné děti.¹⁹ Zanedlouho k vyučování katechismu přibyla i výuka čtení a psaní.

Po přeměně Společnosti sv. Voršily na Řád sv. Voršily se obavy sester týkající se apoštolátu vyřešily spojením kontemplativního života s apoštolským životem, jak bylo již uvedeno výše. Všechny papežské bully přiznaly voršilským klášterům jako zvláštní a závazný cíl vzdělávání dívek. Pro členky pařížského kláštera byla tato činnost předmětem čtvrtého slibu.²⁰ Sestry se zpravidla staraly jednak o chovanky v penzionátě, které byly ve zvláštní části kláštera oddělené od řeholnic, jednak měly externí žákyně, které denně přicházely do škol přiléhajících ke klášteru.

---

¹⁷ Tamtéž, s. 150-151.

¹⁸ RIO, s. 81.

¹⁹ Tamtéž, s. 56.

²⁰ Tamtéž, s. 83.

1.4.4. Spolupráce s jezuity

V začátcích pomáhaly nově klauzurovaným voršilkám kanovnice sv. Augustina. Jejich abatyše, Matka Anna de Roussy, spolu s několika svými spolusestrami zůstaly v pařížském klášteře voršilek sedm měsíců. Mimo Řeholi sv. Augustina přijaly voršilky i Stanovy sestavené jezuity, čímž přijaly spiritualitu sv. Ignáce. Rovněž spirituálem byl na žádost zakladatelky paní de Sainte-Beuve a představených kláštera jmenován jezuita, P. Karel de la Tour.²¹

Postupně obdržely všechny kongregované francouzské voršilky papežské bully měnící jejich kongregace na autonomní kláštery. Stejně tak jako v Paříži se udržovala spolupráce s jezuity, nové kláštery voršilek byly zakládány na jejich podněty a voršilky byly od jezuitů duchovně podporovány.²²

1.4.5. Vývoj kontinuity

Co sestry voršilky po své změně v řeholní řád s klauzurou a s Řeholí sv. Augustina zachovávaly z ducha sv. Anděly? Situace se lišila klášter od kláštera. Např. v Paříži se ztrácel původní duch a na zakladatelku se pomalu zapomínalo. Vědělo se jen, že byla „základním kamenem.“²³ Jiné komunity se snažily uchovat živé pouto se sv. Andělou – např. Bordeaux, Tournon, Tours... Jejich stanovy v některých pasážích doslova citují sv. Andělu, také ji uvádějí v seznamu svatých, které sestry budou ctít a postit se před jejich svátkem. Např. stanovy kláštera v Tour uvádějí: „Sestry se postí v předvečer svátků jejich svatých patronů, to je sv. Augustina, sv. Voršily, sv. Anděly, sv. Karla Boromejského“.²⁴ Stanovy kláštera v Tulle uvádějí: „Budou velmi uctívat našeho slavného otce sv. Augustina, sv. Voršilu, naši patronku a její společnice, jakož i blahoslavenou Andělu“.²⁵ V těchto případech první voršilky – mnišky cítily, že žijí hlubokou kontinuitu. Neřekly si, že podstoupily podstatnou změnu mericiánského založení a že by byly nevěrné zakladatelčinu charismatu. Např. Františka de Bermond žila dva roky ve své rodině v Avignonu, dvacet pět let jako kongregovaná a šest let jako mniška. Sestry vnímaly přechod od života kongregovaného ke kontemplativnímu v přísné klauzuře jako postupný a prozřetelnostní a jako nevyhnutelné přizpůsobení

---

²¹ Tamtéž, s. 83.

²² Tamtéž, s. 83.

²³ Tamtéž, s. 83.

²⁴ Tamtéž, s. 85.

²⁵ Tamtéž, s. 85.

požadavkům doby, což sama sv. Anděla předvíдалa, a také jako přizpůsobení Boží vůli, která se projevila v rozhodnutích církve.²⁶ Že forma řádu je životnější, ukázal i budoucí vývoj: zatímco v Itálii původní Společnost postupně slábla, ve Francii bylo v 17. století kolem tří set klášterů voršilek, během 18. století už jich bylo kolem čtyř set. Tam, kde vedle sebe existovaly Společnost a Řád, vstupovala nová povolání do Řádu, kdežto Společnost zanikala.²⁷ Řeholí sv. Augustina se tedy řídily ty sestry, které žily jako členky Řádu, ty sestry, které žily jako členky Společnosti, se řídily původní Řeholí sv. Anděly nebo verzí upravenou sv. Karlem. Řád se rozvíjel především ve Francii, Společnost přetrvávala převážně na území Itálie, kde sestry ještě během 17. a 18. století nadále žily v rodinách nebo společně v domech bez veřejných slibů a bez přísné klauzury. Věnovaly se především výchově chudých a opuštěných dívek. V Itálii byly mnohé domy Společnosti zrušeny josefinskými reformami a definitivně byla Společnost zakázána Napoleonem roku 1810.²⁸

1.4.6. Rozkvět a šíření řádu

Během 17. století se voršilské kláštery rozšiřují za hranice Francie do dnešní Belgie, odtud do Německa, Holandska, Rakouska, Maďarska, Českých zemí, Itálie. Během 18. století se voršilky usadily na Balkánském poloostrově, v Rumunsku, v Brazílii, v Řecku, Irsku a Kanadě. V průběhu 19. století pak začaly působit v USA, Austrálii, Indonésii, Polsku, Anglii, Mexiku a Jižní Africe.

1.5. Římská unie a vývoj po II. vatikánském koncilu

Na konci 19. století vyzval papež Lev XIII. všechny kláštery voršilek, aby se spojily a vytvořily unii se sídlem v Římě s generální představenou. Na základě této výzvy vznikla roku 1900 Římská unie. Stanovy z roku 1903 ještě ponechaly klášterům autonomii a stabilitu sester, formace již probíhala v provinčních noviciátech. Stále narůstal počet klášterů, které vstupovaly do Římské unie. 1928 byly přijaty nové stanovy, které žádaly, aby se kláštery do určité míry své autonomie zřekly, autonomie a stabilita byly přeneseny z jednotlivých domů na provincii, byly odstraněny mříže v klauzuře, za legitimní bylo uznáno vycházení za účelem apoštolátu. Po II. vatikánském koncilu žádala církev po všech řádech a kongregacích přizpůsobenou

---

²⁶ Tamtéž, s. 87.

²⁷ Tamtéž, s. 88.

²⁸ RIO, s. 63.

obnovu. Jako odpověď na tento požadavek byla svolána speciální kapitula Římské unie řádu sv. Voršily, která se konala ve dvou zasedáních, v roce 1969 a 1971. Na základě rozhodnutí této kapituly tedy sestry Římské unie od roku 1969 Řeholi sv. Augustina nepoužívají.²⁹ Řehole sv. Anděly Merici slouží Institutu pouze k duchovní inspiraci a duch této Řehole je sestrám interpretován ve Stanovách Římské unie řádu sv. Voršily.

Výsledkem snah o návrat k původní podobě díla tak, jak je sv. Anděla založila, jsou tzv. „andělky“. V současné době existuje na světě asi šedesát společností sv. Voršily, a to v Itálii, ve Francii, v Brazílii, Kanadě a jinde. Tyto společnosti jsou od roku 1958 spojeny do sekulárního institutu, řídí se původní Řeholí sv. Anděly a svými vlastními stanovami.³⁰

---

²⁹ Historický úvod ke Stanovám Římské unie řádu sv. Voršily, Nový Bydžov, 1984, s. 11.

³⁰ Tamtéž, s. 64.

2. Stručná charakteristika Řehole sv. Augustina a Řehole sv. Anděly

V této kapitole stručně představím obě řehole. Pojednám o okolnostech jejich vzniku, o vývoji textu a uvedu jejich základní charakteristické znaky.

2.1. Řehole sv. Augustina

Jedná se o nejstarší řeholi na Západě. Sv. Augustin ji sepsal kolem roku 397, přibližně deset let po svém křtu. V té době už měl určité osobní zkušenosti s komunitním životem. Svou řeholi sepsal v Hippo, kde zřídil klášter pro kleriky, když se zde stal biskupem. Jeho řehole měla pro vznik řeholního života na Západě zásadní vliv. Sepsáním první řehole v západní oblasti ovlivnil utváření řádového ideálu a také další vývoj řeholního života v západní Evropě.³¹

Sv. Augustin byl pokládán za autora různých řeholí: Řehole pro ženy (Regularis informatio), Řehole pro muže (Praeceptum) a Základní řád pro klášter (Ordo monasterii). Zachovaly se nejméně v devíti různých podobách. Z průzkumů však vyplývá, že sv. Augustin je autorem pouze jednoho z těchto textů.³² V roce 1967 vyšlo v Paříži latinské kritické vydání Augustinovy řehole (Praeceptum), jehož český překlad jsem použila pro účely této bakalářské práce.

Před rokem 1000 byla Augustinova řehole předávána vždy společně s jinými řeholemi a mnišskými dokumenty. Všechny tyto směry se tak spojily do jedné velké tradice, která jako „Tradice otců“ byla nabízena řeholníkům jako zdroj inspirace. Teprve mezi 9. a 11. stoletím byla Augustinova řehole převzata některými komunitami jako jediná směrnice pro jejich život. Od 11. století se pak její užívání rychle šířilo. Převzali ji např. augustiniánští kanovníci, premonstráti, různé rytířské řády, trinitáři, mercedáři, dominikáni, milosrdní bratři sv. Jana z Boha, piaristé. Jako pramen svého duchovního života užívalo ŘSA několik set řádů a kongregací. Některé již zanikly, ale stále je jich tak velké množství, že nám o nich schází celkový přehled.³³

Řehole se jeví jako stručný souhrn duchovních přednášek, které Augustin dával svým bratřím. Vysvětluje v nich základní principy, hlavní myšlenky jsou jen stručně

---

³¹ VAN BAVEL, T. *Řehole pro komunitu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 9.

³² Tamtéž, s. 9.

³³ Tamtéž, s. 10-11.

a jasně načrtnuty, nikoliv podrobně rozpracovány. Řehole má jen několik málo stránek, Augustinovým cílem bylo podnítit zamyšlení nad zásadními otázkami duchovního života.

Charakteristickým rysem řehole je biblický a evangelijní základ. V krátkém textu je 35 odkazů na Písmo svaté, v čemž se projevuje Augustinova osobní spiritualita.³⁴ Dalším charakteristickým rysem je téměř úplná absence různých asketických doporučení týkajících se jídla, pití nebo sebeumrtvování. Důraz se přesouvá na život ve společenství jako prostředek k přemáhání sobectví. Za ideál takového společenství pokládá Augustin prvotní křesťanskou obec v Jeruzalémě.

2.2. Řehole sv. Anděly

Řehole pro Společnost sv. Voršily byla schválena v srpnu 1536 generálním vikářem kardinálem biskupem z Brescie. Začátek Společnosti je uveden v roce 1532, oficiálně však Společnost sv. Voršily byla založena 25. 11. 1535, kdy do Společnosti vstoupily první panny, a to svým zápisem do úředního seznamu členek. V archívu Společnosti se uchovává knížečka, v níž je uvedeno: „Toto je knížečka, ve které mají být zapsány všechny panny, které žádají o přijetí do Společnosti sv. Voršily. Mají se shromáždit každý pátek po mši a po svatém přijímání a každou poslední neděli po mši, aby vyslechly a četly svatou Řeholi věnovanou svaté Voršile.“³⁵ Text řehole byl tedy sestaven mezi lety 1532 – 1535.

Původní text řehole se nedochoval. Dlouho se za nejstarší dochovaný text řehole pokládal první tisk, vydaný v Brescii u Damiana Turlina v roce 1569. Text tohoto vydání se uchovával jako originál místo ztraceného prvního vydání. Později byl však nalezen (nejstarší dosud známý) manuskript, uložený v Biblioteca Trivulziana v Miláně, s textem z let 1545-1546. Až na několik drobných rozdílů se první tisk a trivulziánský rukopis shodují.³⁶

Sv. Anděla řeholi nese-psala sama, ale text diktovala svému sekretáři Donu Gabrielu Cozzanovi, zbožnému knězi, který jako sekretář Společnosti vyřizoval Matce různé úřední záležitosti. Důvod diktování řehole byl prostý: sv. Anděla neuměla psát. Nemáme jistotu, zda uměla alespoň číst – v této věci se dochovala rozporuplná

---

³⁴ Tamtéž, s. 12.

³⁵ MARIANI, L. – TAROLLI, E. *Úvod ke Spisům sv. Anděly Merici*. Nový Bydžov, 1985, s. 22.

³⁶ ANGELIOVÁ, s. 54.

svědectví. Některá tvrdí, že „neuměla ani číst, ani psát“³⁷, jiná svědectví naopak dokládají „knihu v jejích rukou“³⁸ a uvádějí, že „i když se neučila číst, sama přečetla mnoho svatých knih“.³⁹

Při sestavování řehole Zakladatelka stále svému sekretáři s největší pozorností pomáhala, vylepšovala a upravovala. Proto si řehole zachovala její osobní pečeť něhy a laskavosti, jakou její nesmírná dobrota působila na okolí.⁴⁰ Ze svědectví G. Cozzana víme, že když řeholi předložili vikáři, ten se s údivem vyjádřil, že „je vypracovaná velmi citlivě a s velkou láskou“.⁴¹

Chronologicky je řehole nejstarším spisem sv. Anděly. Je rozdělena do jedenácti kapitol o tomto pořadí: I. O způsobu přijetí, II. Jak se mají oblékat, III. Jak se mají chovat na veřejnosti, IV. O postu, V. O modlitbě, VI. O každodenní účasti na mši, VII. O zpovědi, VIII. O poslušnosti, IX. O panenství, X. O chudobě, XI. O vedení Společnosti.

Spisy sv. Anděly tvoří ještě Rady a Odkazy. Rady jsou určeny pro vedoucí panny Společnosti a jedná se o podněty a návody sv. Anděly, jak vést členky Společnosti po cestě, kterou nabízí řehole. V průběhu staletí však došlo k určitému posunu v jejich využívání: když se šířil ve světě řád sv. Voršily a sestry se ve školách a internátech věnovaly výchově a vzdělávání mládeže, vešly pokyny zakladatelky obsažené v Radách do povědomí jako základní rysy voršilské pedagogiky. Obsah Rad tedy sloužil spíše výchovné práci sester s jejich svěřenkyněmi nežli představeným při péči a vedení svěřených sester.⁴²

V posledním roce svého života nadiktovala sv. Anděla Odkazy neboli Závěť určenou urozeným vdovám, které měly Společnost zastupovat při jednání s veřejnými a náboženskými autoritami.

---

³⁷ MARIANI, L. – TAROLLI, E. *Úvod ke Spisům sv. Anděly Merici*. Nový Bydžov, 1985, s. 18.

³⁸ Tamtéž, s. 19.

³⁹ Tamtéž, s. 19.

⁴⁰ Tamtéž, s. 27.

⁴¹ Tamtéž, s. 27.

⁴² ANGELIOVÁ, s. 66.

3. Srovnání Řehole sv. biskupa Augustina a Řehole sv. Anděly Merici

V této části práce se budu zabývat samotným srovnáním Řehole sv. Augustina a Řehole (případně dalších částí Spisů) sv. Anděly. Charakteristickým rysem života zasvěceného Bohu je následování Krista prostřednictvím evangelních rad čistoty, chudoby a poslušnosti. Z tohoto důvodu bude pozornost věnována především tomu, jak oba autoři řeholí pojmají život podle těchto evangelních rad. Dále se zaměřím na shodné nebo podobné rysy obou řeholí a také na vzájemné odlišnosti. Budu sledovat rady a doporučení sv. Augustina a sv. Anděly týkající se modlitby, postu, oděvu, života členů v jednotě a svornosti, chování a role představených, dodržování řehole a dalších aspektů zasvěceného života.

Evangelními radami podle pojetí sv. Augustina a sv. Anděly se budu zabývat v tom pořadí, v jakém jsou obvykle v současnosti uváděny, tedy čistota, chudoba, poslušnost.⁴³ V tomto pořadí se však nevyskytují ani u jednoho z autorů řeholí. Sv. Augustin se o radě chudoby vyjadřuje v textu řehole průběžně, ve 4. kapitole uděluje pokyny k životu v čistotě a poslušnosti se zabývá až v předposlední kapitole. Sv. Anděla ve své řeholi uvádí evangelní rady v pořadí poslušnost, panenství, chudoba.

3.1. Pojetí evangelní rady čistoty v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly

Sv. Augustin uděluje svým bratřím rady pro život podle evangelní rady čistoty ve 4. kapitole řehole. Věnuje se především tomu, jak se bratři mají chovat ve vztahu k ženám: „I kdyby váš pohled padl na některou ženu, neupírejte ho na žádnou. Jistě vám není zakázáno vidět cestou ženy, ale je hříšné zatoužit po nich nebo si přát, aby ony zatoužily po vás. Neboť vzájemná nezřízená žádost vzniká a živí se nejen mlčenlivým dotykem a touhou, ale i žádostivým pohledem. Neříkejte, že máte čistou duši, máte-li nečisté oči, neboť nečisté oko prozradí nečisté srdce. A když se vzájemně prozradí

---

⁴³ JAN PAVEL II. *Vita consecrata: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě*. Posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. z 25.3.1996. Praha, Zvon, 1996, s. 108-111.

nečistá srdce, třeba mlčky, vzájemným pohledem, a mají zalíbení v tělesné žádosti, ztrácí se čistota mravů, i kdyby těla zůstala nedotčena.“⁴⁴

Motivací a důvodem, který má bratry povzbuzovat k životu v čistotě, je skutečnost, že by se svým nevhodným nebo nečistým chováním k ženám znelíbili Bohu: „Ať se Bohu zasvěcený muž bojí, že by se mu znelíbil, kdyby se chtěl hříšně zalíbit ženě. Ať uváží, že On všechno vidí, aby nezatoužil po hříšném pohledu na ženu.“⁴⁵

Augustin tedy volí poměrně výrazně varovný tón. I když si je vědom, že vyhnout se kontaktu se ženami jednoduše nelze, varuje před žádostí nejen tělesnou, ale i očí a srdce. Jak uvádí ve svém komentáři k Augustinově řeholi T. van Bavel, schází tu pozitivní hodnocení celibátu, Augustin v řeholi mluví jen o přestupcích proti němu.⁴⁶ Sám Augustin si při styku se ženami počínal velmi rozvážně a obezřetně: „Ženy neměly do jeho domu přístup. Žádná se u něho nesměla zdržovat, ani jeho rodná sestra, vdova sloužící Bohu...Když byl některou ženou požádán o slyšení nebo rozmluvu, přijal ji jen v přítomnosti klerika a nemluvil s ní nikdy o samotě, leda že šlo o záležitost zcela tajné...“⁴⁷

Druhá část 4. kapitoly řehole o zasvěcené čistotě je věnována vzájemné zodpovědnosti bratří v komunitě za přestupky proti čistotě, jichž se jednotliví členové mohou dopustit. Bratři jsou instruováni, jak si mají počínat, jestliže uvidí spolubratra chovat se v rozporu s výše uvedenými ustanoveními řehole: „Jestliže zpozorujete u někoho z vás tuto volnost v pohledech, o níž mluvím, napomeňte ho hned, aby nepokračoval v tom, co hříšně začal, ale aby se okamžitě napravil. Uvidíte-li však, že se po napomenutí chová stejně, třeba někdy jindy, je bratr, který ho vidí, povinen to oznámit, aby jeho raněná duše byla vyléčena.“⁴⁸ Pokud by některý bratr cítil ostych, když má oznámit takové chování spolubratra, pak sv. Augustin ujišťuje, že je to nezbytné a naopak mlčení by v tomto případě způsobilo větší škodu: „Nemyslete si, že jste zlomyslní, když to oznámíte. Naopak, jistě nejste bez viny, necháváte-li svým mlčením hynout bratra, kterého jste mohli upozorněním zachránit. Vždyť má-li tvůj bratr na těle ránu, kterou chce zatajit ze strachu před léčením, nebyl bys necitelný,

---

⁴⁴ Český překlad kritického textu Řehole sv. biskupa Augustina uvedeného ve vydání VERHEYEN, L. *La Règle de Saint-Augustin I. La tradition manuscrite*. Paris, 1969, s. 417-437, kapitola 4. (dále jen ŘSA)

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ VAN BAVEL, s. 46.

⁴⁷ Tamtéž, s. 17.

⁴⁸ ŘSA, kapitola 4.

kdybys to zamlčel, a soucitný, když to oznámíš? Tím spíš to tedy máš oznámit, aby v jeho duši (srdci) nehnisala mnohem horší rána.“⁴⁹ Napomínání tedy není jen věci představeného, ale celé komunity, bratři tak projevují za sebe vzájemnou zodpovědnost.

Jestliže bude některý bratr usvědčen z přestupků proti čistotě, má se mu uložit pokání, a kdyby je nechtěl přijmout, má být z kláštera propuštěn: „Usvědčenému ať je pro polepšení uloženo pokání podle dobrozdání představeného nebo kněze, pod jehož správu patří. Kdyby je odepřel přijmout, vylučte ho ze své společnosti, i kdyby sám nežádal o propuštění. To není krutost, ale milosrdenství, aby svou zhoubnou nákazou nezhubil mnohé jiné.“⁵⁰ Sv. Augustin tedy tímto poměrně přísným opatřením sleduje dobro celku. Jedná se mu o to, aby další členové nenásledovali špatného příkladu hřešícího spolubratra.

Kapitolu věnovanou čistotě končí sv. Augustin pokynem týkajícím se tajného přijímání dopisů a dárků: „Proviní-li se někdo tak dalece, že přijme tajně od někoho dopis nebo dar, promiňte mu a modlete se za něho, vyzná-li se z toho sám. Je-li však přistižen při činu a dokáže-li se mu vina, ať je přísně potrestán podle dobrozdání představeného nebo kněze.“⁵¹ Tato doporučení sv. Augustina vycházejí ze skutečnosti, že dopisy měly ve starověku většinou veřejnou povahu; dopisy soukromé sice existovaly, ale téměř vždy se jednalo o korespondenci milostnou.⁵² Což zcela vysvětluje postoj sv. Augustina k tajnému přijímání dopisů stejně jako to, že je tato záležitost zařazena do části řehole týkající se zasvěcené čistoty.

Sv. Anděla hovoří o radě čistoty v řeholi v X. kapitole nazvané O panenství. Užívá tedy výrazu panenství a také na jiných místech řehole hovoří o členkách Společnosti jako o pannách. Výraz čistota se v její řeholi nevyskytuje.

Hned v úvodní větě této kapitoly vybízí sestry k zachovávání panenství. Jak bylo uvedeno v první části této práce, v době sv. Anděly zdaleka nebylo samozřejmostí, aby ženy a dívky vstupovaly do kláštera dobrovolně. Nepochybně i právě proto sv. Anděla požaduje, aby se každá, která bude vstupovat do Společnosti, pro tento krok rozhodla

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² VAN BAVEL, s. 56.

dobrovolně a ze své vlastní vůle: „Dále každá ať zachovává svaté panenství, ale ať neskládá slib z popudu lidí, ale dobrovolně jako oběť Bohu z vlastního srdce...“⁵³

Motivací a důvodem k tomu, aby sestry zachovávaly panenství, je to, že se v pojetí sv. Anděly jedná o hodnotu nesmírné ceny. Mluví o něm jako o „svatém panenství“ a dále je nazývá „sestrou všech andělů, vítězstvím nad žádostivostí, královnou ctností, držitelkou všeho dobra nebo svatým klenotem.“⁵⁴

Panenství mají podle sv. Anděly sestry projevovat především svým chováním k bližním i k Bohu. Nejprve popisuje, jakého chování se mají vyvarovat: „Proto se má každá ve všem chovat tak, aby se ani v soukromí a tím méně před bližním nedopustila nějaké věci, která by byla nedůstojná snoubenky Nejvyššího. Ať si uchová čisté srdce a svědomí zbavené každé špatné myšlenky, každého stínu závidění, zlovolnosti, nesvornosti, podezřívání a každé špatné touhy a zlé vůle.“⁵⁵ V další části následuje popis chování, o něž mají sestry usilovat jako o žádoucí: „Každá sestra ať je radostná, vždy plná lásky, víry a důvěry v Boha. Styk s bližními ať je uvážlivý a uspořádaný... každý čin, každé slovo bude bezvadné a slušné: nevyslovovat jméno Boží nadarmo, nepřísahat, ale pouze skromně říkat ano-ano, ne-ne, jak nás tomu učí Ježíš; neodpovídat pyšně, nedělat věci neochotně, nebýt nahněvaná, nereptat, nedonášet nic špatného...“⁵⁶

Panenství v pojetí sv. Anděly má tedy její dcery osvobodit a oprošťovat od všemožných projevů nelásky k druhým a naopak je má přivádět k plnosti lásky. Pokud má panna čistou lásku k Bohu a k lidem, nechová se k druhým žárlivě, závistivě, zatrpklé nebo hněvivě. Prožívá jednotu s Bohem v lásce, ale také se všemi, které Bůh miluje. Takže je tu zjevná spojitost mezi panenstvím a láskou.

Sv. Anděla v řeholi opakovaně zdůrazňuje, že její dcery mají být pravými a panenskými snoubenkami Ježíše Krista. Panenství dcery sv. Anděly má být uskutečněním její snubní jednoty s Kristem. Když mluví sv. Anděla o panenství jako o „sestře andělů“, předpokládá již zde na zemi nebeský život a podtrhuje tak

---

⁵³ ŘSAM, kapitola X.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

eschatologický rys panenství, neboť panna je ta, která uskutečňuje již v tomto životě konečný cíl člověka, tedy jednotu s Kristem.⁵⁷

Shrnutí

Sv. Augustin i sv. Anděla se ve svých řeholích k životu v zasvěcené čistotě vyjadřují. Sv. Anděla užívá výraz panenství, výraz čistota u ní nenajdeme. Sv. Augustin čistotu výslovně zmiňuje, jak vyplývá z předchozích citací. Zatímco sv. Augustin především upravuje vztah bratří k ženám, zaměřuje se převážně na přestupky proti čistotě a své bratry vybízí k životu v čistotě proto, že pokud by ji porušovali, znelíbili by se Bohu, sv. Anděla své sestry nabádá k čistotě proto, že panenství je nesmírně cenná hodnota. Její dcery mají panenství prožívat v ctnostném a láskyplném chování k bližním, a tak uskutečňovat snubní jednotu s Kristem.

Podle sv. Augustina jsou jednotliví členové kláštera za sebe navzájem odpovědní, a pokud by viděli spolubratra hřešit proti čistotě, mají jeho chování oznámit a má mu být uložen trest. Kdyby nechtěl dotyčný bratr své přestoupení uznat a pokání přijmout, má být z kláštera propuštěn. Naproti tomu sv. Anděla se k případným přestoupením vůči čistotě nijak nevyjadřuje, neurčuje pro takové situace žádný konkrétní postup nebo trest. Poměrně zajímavé také je, že ani o vyloučení některé sestry ze Společnosti ve své řeholi nikde nemluví. Pouze v Radách určených představeným je vybízí, aby napomenuli sestru za některé nedostatky v chování (nikoli ale přímo proti čistotě): „Když budete pozorovat, že jiná je domýšlivá, příliš volného svědomí, málo ukázněná, v té vzbudte bázeň a připomeňte jí přísnou Boží spravedlnost...“⁵⁸ Sv. Anděla také nedává sestrám žádné přímé rady, jak se chovat k mužům, opět pouze představené upozorňuje, aby chránili své dcery před důvěrnými vztahy s muži: „Především tedy pokud běží o styk se světem, ať se mají na pozoru zvláště před důvěrnými známostmi s mladíky nebo jinými muži...“⁵⁹

Jako se sv. Augustin vyjadřuje proti tajnému přijímání dopisů a dárků, stejné stanovisko zastává i sv. Anděla, a to v kapitole IV. O styku se světem: „Ať se naprosto

---

⁵⁷ BARSOTTI, s. 35.

⁵⁸ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada druhá.

⁵⁹ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada sedmá.

nepřijímají vzkazy, zvláště tajné, od mužů či od žen.“⁶⁰ Postoj obou autorů řeholí je v této věci shodně zcela zamítavý.

3.2. Pojetí evangelní rady chudoby v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly

Sv. Augustin promlouvá o chudobě hned v několika kapitolách řehole. V první kapitole vybízí bratry k tomu, aby měli společný majetek: „O ničem neříkejte, že je to vaše vlastní, ale mějte všechno společné.“⁶¹ Podle sv. Augustina je společný majetek projevem lásky k bližnímu, je znamením vzájemného vztahu lidí a ochota dělit se patří k podstatě lásky samé.⁶²

Typickým rysem Augustinovy řehole je ohled na jednotlivé členy podle společenského postavení, které zaujímali před vstupem do kláštera, a následně tedy na množství sil, jimiž jsou pro řeholní život disponováni. Oporu pro tento postoj nachází Augustin v Písmu: „Představený ať přiděluje jídlo a oděv, ne všem stejně, poněvadž nemáte všichni stejné síly, ale každému podle jeho potřeb. Vždyť čtete ve Skutcích apoštolů, že měli všechno společné a z toho se rozdělovalo každému, jak potřeboval.“⁶³

Následně sv. Augustin upravuje soužití bratří pocházejících z rozdílného sociálního prostředí: „Kteří měli něco ve světě, ať při vstupu do kláštera ochotně svolí, aby to bylo společné. Kteří nic neměli, ať nevyhledávají v klášteře to, co neměli ani venku.“⁶⁴

Ve 3. kapitole řehole pokračuje Augustin ve stejném duchu. Dává pokyny k praktickým záležitostem denního života jako stravování nebo odívání: „Podává-li se jiný pokrm těm, kteří v dřívějším způsobu života zeslábli, nemají to ostatní těžce nést. Ať to nepovažují za nespravedlivé ti, kteří se ve světském způsobu života stali odolnějšími, a ať je nepokládají za šťastnější, protože dostávají to, čeho se jim neposkytuje. Ať se spíše považují za šťastné, že mají dost sil k tomu, co jiní nemohou dělat. Dostanou-li ti, kteří přišli do kláštera z jemnějšího způsobu života, nějaké pokrmy, šaty nebo přikrývky, které se nedávají silnějším, a proto šťastnějším, ať uváží

---

⁶⁰ ŘSAM, kapitola IV.

⁶¹ ŘSA, kapitola 1.

⁶² VAN BAVEL, s. 26.

⁶³ ŘSA, kapitola 1.

⁶⁴ Tamtéž.

ti, kteří je nedostávají, kolik oni opustili, když přešli ze světského způsobu života k nynějšímu, třebaže ještě nedosáhli takového uskrovnění jako ostatní, tělesně silnější.⁶⁵ Přestože Augustin opakovaně bere ohled na ty, kteří před svým vstupem do kláštera byli bohatí a pocházeli z vyšších sociálních vrstev, označuje za „šťastnější“ ty, kteří jsou schopni se více uskromnit a méně potřebují. A pro všechny bratry platí: „...na Boží služebníky se sluší, aby měli co nejmenší požadavky.⁶⁶

V 5. kapitole Augustin znovu vybízí bratry ke skromnosti: „Pokud možno, nestarejte se sami, abyste dostali oděv vhodný pro roční dobu, ani zda dostanete šaty, které jste odevzdali, nebo jiné, které nosil jiný bratr, jen když se vám neodpírá, co potřebujete.⁶⁷ a opětovně vyzdvihuje cenu společného majetku: „Ale pracujte všichni společně a pro společenství s větší chutí a vytrvaleji, než kdybyste pracovali pro sebe.“⁶⁸

Důvod, proč žít podle sv. Augustina chudobu, můžeme vyrozumět z poslední věty předchozího odstavce. Jednoduchý a prostý život napomáhá vytvořit společenství založené na lásce, skromný život má sloužit opravdovému bratrství. Zřeknutí se vlastního majetku pomáhá překonat vrozené sobectví a vrozený sklon člověka uplatňovat svou autoritu a poroučet, a právě tyto vlastnosti lidem brání vytvořit opravdové společenství.⁶⁹

Výraz chudoba však sv. Augustin ve své řeholi nikde nepoužívá. T. van Bavel vysvětluje ve svém komentáři, že se tento výraz nehodí do Augustinova myšlenkového světa, neboť chudobu vnímal jako nedostatek základních životních potřeb, tedy jako něco nežádoucího, co má být odstraněno.⁷⁰ Sám sv. Augustin přistupoval k hmotným věcem následovně: „Jeho oděv i lůžko byly skromné, ale přece přiměřené jeho stavu, ne příliš vybrané, ale také ne podřadné... Augustin se tedy držel zlaté střední cesty a nikdy se od ní nevzdaloval.“⁷¹

Sv. Anděla pojednává o chudobě, jak ji její dcery mají pojímat, v kapitole nazvané O chudobě. Přestože sama byla františkánskou terciářkou, neklade důraz na

---

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž, kapitola 5.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ VAN BAVEL, s. 30.

⁷⁰ Tamtéž, s. 28.

⁷¹ Tamtéž, s. 15.

hmotnou chudobu, ale na chudobu ducha: „Vybíjíme každou, aby objala chudobu, ne pouze tu vnější, týkající se časných věcí, ale především pravou chudobu ducha, skrze kterou člověk zbavuje srdce každého přilnutí a spoléhání na věci stvořené, pomíjející i na sebe samého, a všechno své dobro má v Bohu.“⁷² Sv. Anděla tedy žádá od svých dcer, aby jejich srdce nepřilnulo k ničemu stvořenému. Pokud by sestra byla srdcem k čemukoli připoutána, nežila by už chudobu. Jenom takto svobodné srdce totiž může dokonale následovat, milovat a vlastnit Krista jako své jediné bohatství: „Proto ať se každá snaží zbavit všeho a klade všechno své dobro, lásku a zálibu ne v majetek, ne v jídlo, ne v příbuzné, ne v sebe samu a ve své nadání a vědění, ale jediné v Boha a v jeho dobrotivou a nevýslovnou prozřetelnost.“⁷³ Dcera sv. Anděly tak má mít odstup nejen od materiálních věcí, ale i od sebe samé a zaujímat postoj důvěry a odevzdanosti vůči Bohu.

Důvody, na jejichž základě vybízí sv. Anděla své dcery k životu v chudobě, nachází ve výzvách evangelia. Když zdůrazňuje chudobu ducha, říká: „Písmo praví: Blahoslavení chudí v duchu, poněvadž jejich je nebeské království.“⁷⁴ a na Písmo se odvolává ještě dvakrát: „Evangelium říká: Hleďte nejprve Boží království a všechno ostatní vám bude přidáno. Rovněž praví evangelium: Nepečujte úzkostlivě, co byste jedli a pili, protože váš Otec nebeský ví, co potřebujete.“⁷⁵

Shrnutí

Sv. Augustin zdůrazňuje v řeholi význam společného majetku v komunitě. Společný majetek a skromný život členů napomáhají vzájemné lásce a bratrskému životu. Výrazu chudoba však neuznává, neboť pro něj představuje něco nežádoucího. Za velmi důležité pokládá to, aby se k bratřím v jejich hmotných potřebách přistupovalo individuálně. Tedy ne ke všem stejně, ale má se vzít ohled na možnosti, síly a potřeby každého zvlášť. Zohledňuje tím skutečnost, že bratři pocházeli z různých společenských vrstev. Tato část Řehole sv. Augustina byla i pro sestry voršilky velmi praktická, neboť v minulosti vstupovalo do tohoto řádu značné množství urozených osob. Dá se dokonce říci, že většina sester pocházela ze šlechtických, někdy i královských rodů. Pro příklad uvedu údaje z kroniky pražského novoměstského kláštera vztahující se na dobu rušení

---

⁷² ŘSAM, kapitola XI.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

klášterů Josefem II. Klášter voršilek na Hradčanech byl tímto panovníkem zrušen a sestry přestoupily do kláštera voršilek na Novém Městě. Kronika uvádí jmenný seznam přestoupivších sester, z něhož vyplývá, že z 36 sester bylo 24 šlechtického původu.⁷⁶ I když dle záznamů kroniky je patrné, že sestry šlechtického původu vynikaly příkladnou skromností, je tato část Augustinovy řehole svědectvím o jeho ohleduplném a moudrém přístupu a pro společenství tvořená lidmi pocházejícími z výrazně rozdílných podmínek je velkou pomocí.

Sv. Anděla stejně jako sv. Augustin neklade důraz na hmotnou chudobu. Její dcery mají dát vnější chudobu až na druhé místo. Pravá chudoba je chudoba ducha, kterou sestry mají zbavovat své srdce vší náklonnosti a připoutanosti ke stvořeným věcem i sobě samým. Jenom odpoutané a prázdné srdce může Bůh naplnit a stát se jeho jediným bohatstvím. Důvody pro život v chudobě nalézá sv. Anděla v evangeliu.

3.3. Pojetí evangelní rady poslušnosti v Řeholi sv. Augustina a v Řeholi sv. Anděly

Sv. Augustin se poslušností zabývá v předposlední kapitole řehole. Bratřím ukládá poslouchat představeného a také – dokonce ještě více – kněze: „Poslouchejte svého představeného jako otce při zachování náležité úcty, aby v představeném nebyl urážen Bůh, a ještě mnohem víc kněze, který se o vás všechny stará.“⁷⁷ Jak vysvětluje T. van Bavel, v Augustinových klášterech bylo podvojně vedení: funkce představeného a funkce kněze. V čele komunity byl představený, laik, který řídil každodenní záležitosti komunity. Vedle něj působil kněz, jehož úkolem bylo hlásat učení víry a pečovat o svátostný život komunity.⁷⁸ Úkolem představeného je především dbát o zachovávání řehole a případná provinění trestat: „Aby se všechno toto zachovávalo a nezůstalo bez trestu žádné nedbalé opomenutí, ale každá chyba aby byla pokárána a napravena, je svatou povinností představeného trestat přestupky, a to, co přesahuje jeho možnosti nebo síly, oznámit knězi, který má u vás větší autoritu.“⁷⁹ Z posledních slov vyplývá, že autorita kněze stála pro členy komunity nad autoritou představeného.

---

⁷⁶ Paměti kláštera sv. Voršily v Praze na Novém Městě od roku 1655-1916, s. 266-267.

⁷⁷ ŘSA, kapitola 7.

⁷⁸ VAN BAVEL, s. 53.

⁷⁹ ŘSA, kapitola 7.

Vzájemný vztah představeného a bratří upravuje Augustin takto: „Ať se představený nepokládá za šťastného, že může nad vámi vládnout, ale že vám smí s láskou sloužit.“⁸⁰ Představený tedy nemá svůj úřad zastávat nějakým panovačným způsobem a chtít poroučet, ale má jej brát především jako službu bratřím. Sv. Augustin se na úřad nedíval jako na poctu, nýbrž jako na břemeno. Takto pohlížel i na vlastní biskupský úřad. Jako břemeno se mu úřad jeví proto, že představený nese před Bohem zodpovědnost za ty, kdo jsou mu svěřeni.⁸¹ To také v řeholi představeným připomíná: „...ať...má na paměti, že z vás bude vydávat počet Bohu.“⁸² Z tohoto důvodu na závěr části řehole věnované poslušnosti vybízí bratry k soucitu s představeným: „Mějte tedy horlivější poslušností soucit nejen se sebou, ale i s ním, protože je sice mezi vámi na vyšším místě, ale též ve větším nebezpečí.“⁸³ Pro sv. Augustina poslušnost znamená mít soucit s představeným a se sebou. Kdo je soucitný se sebou, usiluje o lásku k Bohu, a tak i o své dobro, především duchovní. Mít soucit s představeným znamená pomáhat mu nést jeho tíživé břemeno, tedy jeho úřad.⁸⁴

Sv. Anděla kapitolu věnovanou poslušnosti nazvala opět jednoduše O poslušnosti. Stejně jako panenství i poslušnost označuje za svatou a hned v první větě kapitoly vysvětluje, co pro její dcery poslušnost je: „Vybízíme ještě každou, aby zachovávala svatou poslušnost, jediné a pravé zapření vlastní vůle, která je v nás jako temné peklo.“⁸⁵ Dále poslušnost přirovnává ke světlu: „Poslušnost je v člověku jako velké světlo.“⁸⁶

Důvody k životu v poslušnosti opět nachází v Písmu: „Ježíš říká: Sestoupil jsem z nebe, abych konal ne vůli svou, ale toho, který mě poslal.“⁸⁷ Dále se odkazuje na slova Písma: „Lepší je poslušnost než obět“.⁸⁸

Členky Společnosti v té podobě, jak je sv. Anděla založila, neměly společný život, a proto jim také zakladatelka neukládá na prvním místě poslušnost vůči představeným. Na prvním místě mají sestry poslouchat Boží přikázání, na druhém místě

---

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ VAN BAVEL, s. 74.

⁸² ŘSA, kapitola 7.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ VAN BAVEL, s. 78.

⁸⁵ ŘSAM, kapitola IX.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

nařízení církve, dále biskupy, dále svého duchovního Otce a teprve po těchto všech přicházejí na řadu představení Společnosti.⁸⁹ Protože některé sestry zůstávaly jako členky Společnosti žít ve svých rodinách, pamatuje sv. Anděla také na poslušnost vůči otci a matce a ostatním nadřízeným osobám v domě. Nejvýše však stojí pro sv. Andělu poslušnost vůči Duchu svatému: „a nade vše poslouchat rady a podněty, které nám stále vnuká do srdce Duch svatý, jehož hlas uslyšíme tím jasněji, čím vytříbenější a čistší bude naše svědomí.“⁹⁰ Právě tuto část o poslušnosti Duchu svatému nechal Karel Boromejský z řehole vypustit. Sv. Anděla si však nepředstavovala poslušnost jako formální záležitost, ale chtěla, aby život jejich dcer byl neustále řízen působením Ducha. Sestry mají být vnímavé k jeho působení ve své duši. Takto charakterizovaná poslušnost, jak ji vidí sv. Anděla, klade vysoké nároky i na představené. Ti musí být pozorní na vnuknutí a působení Ducha, který každou sestru vede. Jejich úkolem je toto vnitřní působení Ducha rozpoznávat, ne je zaměňovat za své.⁹¹

Jak mají k poslušnosti přistupovat představení, uvádí sv. Anděla v části Spisů určené představeným, tedy v Radách a Odkazech. Stejně jako sv. Augustin připomíná představeným zodpovědnost, kterou nesou před Bohem za svěřené bratry, tak i sv. Anděla nabádá představené, aby si této zodpovědnosti byly vědomy: „Kdyby některá z nich kvůli vám a pro vaši nedbalost dokonce hřešila, Bůh by od vás v den soudu žádal přísný účet.“⁹²

Představené mají vždy jednat s láskou, mírně a laskavě a pamatovat, že Bůh nám dal svobodnou vůli, proto nemají poslušnost nikdy vynucovat: „A především se chraňte ukládat druhým jednat z donucení, protože Bůh dal každému z nás svobodnou vůli a nikomu nechce činit násilí, pouze ukazuje, zve a radí...“⁹³ Pokud by některá sestra v něčem poslechnout nechtěla, mají ji představení třikrát či čtyřikrát upozornit a potom nechat být. Pokud sestra svou chybu uzná, uloží se jí za pokání postit se jeden pátek o chlebě a vodě.⁹⁴ Ve vydání Augustinovy řehole užívané voršilkami však proti tomu najdeme i pokyn pro představené, aby v jistých situacích neváhaly sestry nutit udělat, co je pro ně dobré. Takové případy mohou nastat, pokud některá sestra onemocní

---

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ BARSOTTI, s. 54.

⁹² MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada čtvrtá.

⁹³ MERICI, A. *Odkazy*, Nový Bydžov, 1985, Odkaz třetí.

⁹⁴ Tamtéž, Odkaz pátý.

a odmítala by brát léky, které jí lékař předepíše: „Jestliže je nemocná odmítá, představená ji donutí, aby učinila, čeho je třeba k jejímu uzdravení.“⁹⁵

Shrnutí

Sv. Augustin ukládá bratřím poslušnost vůči představenému a knězi v komunitě. Představený má trestat přestupky a opomenutí proti řeholi. Svůj úřad má pojímat nikoli jako vládu, ale jako službu. Bratři svou poslušností prokazují dobro sami sobě a soucit představenému a pomáhají mu tak nést břemeno, které jeho úřad představuje s ohledem na zodpovědnost, jež za bratry nese před Bohem. Pro sv. Andělu je poslušnost jediné a pravé zapření vlastní vůle a působí v člověku jako velké světlo. Svým dcerám nezdůrazňuje poslušnost vůči představeným, protože členky Společnosti nevedly komunitní život. Přednostní pro ně má být poslušnost vůči Duchu svatému. Na jeho působení v srdci každé sestry mají být pozorné i představené, a navíc nemají zapomínat, že jsou před Bohem za sestry zodpovědné. K sestram mají přistupovat vždy s láskou a chránit se, aby na nich poslušnost vymáhaly, neboť ani Bůh nikoho k ničemu nenutí a respektuje svobodnou vůli člověka.

3.4. Další témata společná Řeholi sv. Augustina a Řeholi sv. Anděly

3.4.1. Modlitba

Sv. Augustin se zabývá modlitbou ve 2. kapitole řehole, a to poměrně stručně. Vyjadřuje se k času modlitby a k prostoru, kde se bratři modlí: „Své modlitby vykonávejte v určené hodiny a doby. V oratoři nekonejte nic jiného, než k čemu byla určena a odkud má i jméno, abyste tam nepřekáželi bratřím, kteří se chtějí modlit i mimo stanovené hodiny, mají-li kdy.“⁹⁶ Tento pokyn týkající se oratoře pravděpodobně souvisel s nedostatkem místa v Augustinových kláštorech. To mohlo být příčinou toho, že prostor oratoře sloužil kromě modlitby také jiným účelům.⁹⁷

Nejdůležitější pokyn k modlitbě se týká jejího prožívání: „Když se modlíte k Bohu žalmy a hymny, uvažujte v srdci o tom, co vyslovujete hlasem.“⁹⁸ Pro sv. Augustina je to první zásada každé modlitby. Co vyslovují ústa a co cítí srdce, se

---

⁹⁵ Řehole a stanovy Římské unie řádu sv. Voršily, Kutná Hora, 1937, s. 12.

⁹⁶ ŘSA, kapitola 2.

⁹⁷ VAN BAVEL, s. 38.

⁹⁸ ŘSA, kapitola 2.

musí shodovat. Augustin považuje za důležitější modlitbu srdce, ústní modlitba však není zbytečná, protože nás povzbuzuje k většímu úsilí a pomáhá nám prohlubovat naši touhu.⁹⁹ Ve vydání Augustinovy řehole užívaném voršilkami začíná kapitola o modlitbě výzvou: „Modlete se vroucně“¹⁰⁰ a teprve po ní následují pokyny o čase.

Sv. Anděla rovněž doporučuje modlitbu rozjímavou i modlitbu ústní, ústní modlitba nás disponuje k modlitbě vnitřní. Sestry mají být v modlitbě svědomité a modlit se zbožně a pozorně.¹⁰¹ Jak je vidět, náhled obou autorů řeholí na modlitbu i doporučení, která k ní dávají, jsou velmi podobné. Sv. Anděla navíc radí doplňovat modlitbu postem a odvolává se na slova Písma: „Modlitba je účinná, je-li provázena postem“ a dále dává za vzor Annu, dceru Manuelovu, o níž se v Písmu říká, že sloužila v chrámě Bohu dnem i nocí posty a modlitbami.¹⁰²

Sv. Anděla rovněž uvádí konkrétní příklad rozjímavé modlitby, aby její dcery věděly, jak ji konat. Typické pro její modlitbu je vědomí vlastní hříšnosti, lítost nad svými hříchy a prosba o jejich odpuštění: „Ach, já ubohá, když vstoupím do skrytu svého srdce, neodvážím se hanbou pozvednout oči k nebi, protože si uvědomuji, že si zasloužím už za živa být pohlcena peklem. Kromě toho, když vidím na sobě tolik omylů, ošklivostí, nízkostí, tolik špatností, strašné pýchy a přízraků, pudí mne to ve dne v noci, ať chodím či stojím, pracuji nebo přemýšlím, pozvedat hlas pronikající do nebe a dožadovat se milosrdenství od tebe, můj Pane, a čas i způsob kát se.“¹⁰³ Tato modlitba má být vzorem pro její dcery. Sestry si stejně jako jejich zakladatelka mají být v modlitbě vědomy hloubky své bídy a nehodnosti a z ní svou duši obracet a pozvedat k Bohu. Pocit chudoby a zahanbení zaručuje opravdovost modlitby.¹⁰⁴ Dcera sv. Anděly se tak může modlit jen v případě, že pocítuje svou bídu a hřích.

Sv. Anděla se však nemodlí pouze za sebe. Je solidární se všemi hříšníky, modlí se za celé lidstvo: „Pane, naříkám a puká mi srdce kvůli těm ubohým bytostem, které jakoby slepé, tě neznají, ani se nestarají, aby měly účast na tvém přesvatém utrpení. Ráda bych prolila svou krev, kdyby to stačilo k odstranění slepoty jejich mysli.“¹⁰⁵ I

---

⁹⁹ VAN BAVEL, s. 38.

¹⁰⁰ Řehole a stanovy Římské unie řádu sv. Voršily, Kutná Hora, 1937, s. 7.

¹⁰¹ ŘSAM, kapitola VI.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ BARSOTTI, s. 60.

¹⁰⁵ ŘSAM, kapitola VI.

dcera sv. Anděly má být v modlitbě takto velkodušná a shromažďovat celý svět ve svém srdci.

3.4.2. Půst

Sv. Augustin mluví o postu ve 3. kapitole řehole: „Tělo ovládejte posty a zdrženlivostí od pokrmu a nápoje, pokud to dovoluje zdraví. Nemůže-li se někdo postit, ať aspoň nejí mimo čas společného stolu, není-li nemocen.“¹⁰⁶ Augustin se zabývá postem pouze na tomto jediném místě řehole. Sám byl v askezi umírněný, nezastával strohou a přísnou askezi typickou pro mnišské komunity té doby. Proto také jeho řehole obsahuje poměrně málo přesných asketických pokynů, neboť podle jeho mínění už sám komunitní život představuje dost velkou askezi.¹⁰⁷ Jak již bylo zmíněno v souvislosti s radou chudoby, Augustin se ve vztahu k hmotným věcem držel zlaté střední cesty. Například ke každému hlavnímu jídlu se podával pohár vína a na Augustinovo výslovné přání se jedlo stříbrnými lžicemi.¹⁰⁸ K postu je také třeba přistoupit s rozvahou. Z Augustinovy formulace vyplývají tři výjimky: 1. pokud to zdraví dovoluje, 2. ti, kteří by se při své práci postit nevydrželi, 3. nemocní.¹⁰⁹

Sv. Anděla naopak mluví o postu ve své řeholi častěji. Jak bylo uvedeno v souvislosti s modlitbou, doporučuje, aby půst doprovázel modlitbu. Tomu, jak mají sestry půst praktikovat, věnuje v řeholi samostatnou kapitolu nazvanou O postu. Rozlišuje tělesný a duchovní půst: „Každá má dobrovolně přijmout tělesný půst jako nutnost, prostředek a cestu k pravému duchovnímu postu, kterým se ořezávají všechny zlozvyky a omyly mysli.“¹¹⁰ Jinými slovy, půst je také vyjádřením panenské lásky, neboť pomáhá duši, aby se ničím nerozptylovala, ničím nesvazovala a mohla se obracet jen ke Kristu. Láska jednoduše půst potřebuje, aby si uchovala tuto nutnou svobodu a dokázala odmítnout všechno, co by ji mohlo svazovat. Důvody, proč je půst užitečným duchovním prostředkem, opírá sv. Anděla opět o Písmo, konkrétně o příběh pádu prvních lidí: „Protože mlsnost byla počátkem všeho našeho zla, je vhodné, aby půst a zdrženlivost byly počátkem a prostředkem všeho našeho dobra a našeho duchovního prospěchu.“¹¹¹ Dále sv. Anděla v kapitole O postu vypočítává v sedmi

---

¹⁰⁶ ŘSA, kapitola 3.

¹⁰⁷ VAN BAVEL, s. 41.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ ŘSAM, kapitola V.

¹¹¹ Tamtéž.

bodech všechna období a dny roku, kdy se sestry mají postit. Po sečtení dávají dohromady převážnou část roku. Sv. Anděla totiž ráda žila radikální askezi, jak víme z jejího života. Málo spala, a to na rohoži a kusu dřeva, pila pouze vodu, nejedla maso, odmítala topit, bičovala se důtkami...¹¹²

Závěrem je tedy možné říci, že přístup sv. Augustina a sv. Anděly k askezi a postu je poměrně výrazně odlišný. Sv. Anděla si však byla vědoma, že její požadavky na postní praxi jsou velmi vysoké, a proto zároveň s nimi v řeholi stanovila, že bez porady s duchovním Otcem a představenými se žádná sestra tímto způsobem postit nemá: „Protože se však vyžadují jen věci rozumné, upozorňujeme, že se žádná bez zvláštní rady vlastního duchovního Otce a představených Společnosti nemá postit podle toho, jak se zde navrhuje.“¹¹³

3.4.3. Oděv

Ani sv. Augustin ani sv. Anděla neukládají v řeholi, aby členové nosili nějaký jednotný oděv nebo hábit. Oba nabádají k tomu, aby šat byl skromný a odpovídal životnímu stavu, v němž jeho nositelé žijí. Sv. Augustin píše ve 4. kapitole: „Váš oděv ať není nápadný a nesnažte se líbit oděvem, ale mravy.“¹¹⁴ Sv. Anděla v kapitole nazvané O oděvu panen uvádí: „Připomíná se ještě, že šat má být slušný a prostý, jak přísluší panenské počestnosti.“¹¹⁵ Oba dále připomínají, že v těchto záležitostech je potřebné brát ohled na bližní. Sv. Augustin varuje před čímkoliv, co by mohlo pozorující pohoršit¹¹⁶ a sv. Anděla varuje před okrasami, ozdobami nebo marnivostmi, které by mohly poskvřnit svědomí bližního.¹¹⁷ Proti kritickému textu Augustinovy řehole obsahuje vydání užívané voršilkami ještě pokyn k úpravě vlasů, které sestry měly mít úplně přikryty, neměly je nechávat volně splývat, ani je uměle upravovat.¹¹⁸

3.4.4. Úloha představených

Toto téma bylo již částečně zmíněno v souvislosti s poslušností, nyní mu bude věnována bližší pozornost.

---

¹¹² ANGELIOVÁ, s. 38.

¹¹³ ŘSAM, kapitola V.

¹¹⁴ ŘSA, kapitola 4.

¹¹⁵ ŘSAM, kapitola III.

¹¹⁶ ŘSA, kapitola 4.

¹¹⁷ ŘSAM, kapitola III.

¹¹⁸ Řehole a stanovy Římské unie řádu sv. Voršily, Kutná Hora, 1937, s. 9.

Jak již bylo uvedeno, v Augustinových klášterech stál představený v čele komunity a kněz měl na starost záležitosti duchovní. Představený má tedy jiné úkoly a plní jiné služby, než je duchovní vedení komunity. Sv. Augustin některé z úkolů představeného výslovně uvádí v textu řehole: bratři mu mají oznámit pochybení spolubratra proti čistotě, dále má právo nakládat s dary, které bratři obdrží, může rozhodovat o praní oděvu, pokud potřebuje někdo vyjít z kláštera, představený určí, s kým půjde. Také je představenému uloženo trestat přestupky, a tím usilovat o zachování řádového ideálu.¹¹⁹ Vedoucí role představeného není tedy relativně důležitá, nestojí nad ostatními členy, ale mezi nimi, důraz zůstává na komunitě samé a vzájemných vztazích mezi bratry. Proto hraje důležitou roli vzájemné napomínání a zodpovědnost, kterou tak sv. Augustin neklade na jednoho člověka, ale rozděluje na všechny členy komunity. Svůj úřad má pojímat jako službu a konat ji s láskou. Každému má prokazovat to, co potřebuje duchovně i hmotně: „Ať napomíná nepokojné, těší malomyslné, pečuje o nemocné a je trpělivý ke všem.“¹²⁰ „Představený ať přiděluje jídlo a oděv, ne všem stejně, poněvadž nemáte všichni stejné síly, ale každému podle jeho potřeb.“¹²¹ Neméně důležité je, aby byl pro bratry dobrým příkladem: „Ať je pro všechny příkladem skutků.“¹²²

Sv. Anděla ustanovila do vedení své Společnosti dvanáct lidí: čtyři panny, které měly být zvoleny z řad členek Společnosti, dále čtyři moudré vdovy počestného života a nakonec čtyři muže bezúhonného života, jejichž úkolem bylo o Společnost otcovsky pečovat. Toto uspořádání bylo na tehdejší dobu poněkud neobvyklé, jednak sv. Anděla je první ženou, která při založení společenství zasvěceného života čerpá ze zkušenosti vdov¹²³, a také pro muže, kteří v té době zastávali role spíše rozhodující a řídicí, představovala otcovská služba netypický úkol.

Jako zajímavé se může jevit i kritérium, které sv. Anděla klade jako rozhodující pro volbu čtyř vedoucích panen: „Pro řízení Společnosti se stanoví, aby se zvolily čtyři nejschopnější panny ze Společnosti.“¹²⁴ Zatímco sv. Augustin nedal představeným za úkol komunitu duchovně vést, sv. Anděla čtyřem vedoucím pannám tento úkol výslovně

---

¹¹⁹ ŘSA, kapitola 4, 5, 7.

¹²⁰ Tamtéž, kapitola 7.

¹²¹ Tamtéž, kapitola 1.

¹²² Tamtéž, kapitola 7.

¹²³ ANGELIOVÁ, s. 100.

¹²⁴ ŘSAM, kapitola XII.

ukládá: „Panny at' jsou učitelkami a vůdkyněmi na cestě duchovního života.“¹²⁵ Protože sv. Anděla zakládala Společnost v době duchovních zmatků a šířící se reformace, uložila vedoucím pannám bdít i nad tím, aby se sestry neocitly pod vlivem nedobrych duchovních osob: „Buďte ve střehu, aby některý zpovědník nebo jiný řeholník je neodváděl od jakéhokoli dobrého předsevzetí, od postu, od pevného rozhodnutí pro panenství, od úcty k této svaté Bohem zřízené řeholi nebo od jiných podobných dobrých předsevzetí. Protože mnozí pod zdáním dobrých rádců odvracejí mysl četných prostých dívek od některého jejich dobrého náhledu nebo předsevzetí. A posléze vás prosím, abyste je chránily před zkázonosnými domněnkami bludařů. Když uslyšíte, že některý kazatel nebo jiný člověk má pověst heretika nebo káže novosti přesahující obecnou tradici církve, nebo káže proti tomu, co máte od nás, v takovém případě to pěkným způsobem zaříd'te tak, aby vaše dcerky tyto lidi neposlouchaly.“¹²⁶

Protože členky Společnosti neměly společné bydlení, bylo dalším úkolem čtyř vedoucích panen každých čtrnáct dní navštívit ostatní sestry a poskytnout jim všestrannou pomoc a podporu, v čemkoli by to mohlo být potřebné. K dalším úkolům celého vedení Společnosti patřilo řešit takové problémy sester, s nimiž by čtyři vedoucí panny nemohly pomoci, dále spravovat peníze a jiné společné jmění, postarat se o osiřelé, osamělé, zestárlé nebo nemocné sestry.¹²⁷

Společným rysem požadavků sv. Augustina a sv. Anděly na představené je, aby svůj úřad pojímali jako službu. Sv. Anděla představeným říká, že se mají považovat za pomocnice a služebné, a v pocitu pokory je utvrzuje slovy: „Uvažte, že máte víc zapotřebí vy jim sloužit, než ony potřebují být vámi obsluhovány a řízeny, že Bůh by se jistě mohl o ně lépe postarat prostřednictvím lepších osob, než jste vy.“¹²⁸

Nejdůležitějším požadavkem sv. Anděly na představené je láska, která má charakterizovat všechno jejich chování a jednání. Tuto výzvu sv. Anděla mnohokrát důrazně opakuje: „Buďte laskavé a lidské ke svým dceruškám.“¹²⁹ „Opravdu, víc dosáhnete projevem lásky a laskavosti než tvrdostí a ostrými výčitkami.“¹³⁰ „Čiňte svou

---

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada sedmá.

¹²⁷ ŘSAM, kapitola XII.

¹²⁸ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada první.

¹²⁹ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada druhá.

¹³⁰ Tamtéž.

povinnost tím, že napravujete dcerky s láskou a dobrotou...¹³¹ „Prosím, abyste laskavě pamatovaly na všechny své dcerušky a měly je jakoby vtesané v mysl i a v srdci jednu vedle druhé, nejen jejich jména, ale i stav, povahu, postavení a celé jejich bytí. To vám nebude nesnadné, budete-li je milovat živou láskou.“¹³² „Pěkně vás prosím, abyste se laskavě snažily získat je láskou a rukou mírnou a dobrotivou a ne rozkazovačně ani drsně, ale buďte v každém případě milé.“¹³³ Autorita má podle sv. Anděly být vždy a stále nanejvýš láskyplná, má všemožně usilovat o duchovní růst sester, ze všech sil se starat o jejich duchovní i hmotné potřeby, posilovat a povzbuzovat je. Jako tělesní rodiče mají děti za střed svého života a věnují jim všechnu pozornost, lásku a péči, právě tak to mají dělat podle sv. Anděly i duchovní matky, ba dokonce ve větší míře, neboť láska duchovní je víc než tělesná.¹³⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že k rysům duchovního mateřství podle sv. Anděly patří: lidskost, láska ke každé jednotlivé dceři, bdělost, zodpovědnost.

Kromě lásky je důležitá rovněž úcta, kterou představené mají k sestřám mít, a to proto, že úcta vede k lásce: „Uvažte též, jak si jich máte vážit, protože čím více si jich budete vážit, tím více je budete milovat. A čím více je budete milovat, s tím větší horlivostí a bdělostí se o ně budete starat.“¹³⁵

Stejně jako sv. Augustin i sv. Anděla žádá od představených, aby byly příkladem: „Vy musíte žít a jednat tak, aby se vaše dcerušky ve vás odzrcadlily. Samy napřed dělejte to, co chcete, aby ony dělaly.“¹³⁶

3.4.5. Jednota členů

Život členů v jednotě a svornosti představuje pro oba autory řeholí věc prvořadou a mimořádně důležitou.

Sv. Augustin hned v první kapitole řehole bratry nabádá: „Na prvním místě dbejte o zachovávání jednomyslnosti, vždyť proto jste se sdružili v jednu společnost.“¹³⁷ a odkazuje se na Písmo: „Mějte jednu duši a jedno srdce zaměřené na Boha

---

¹³¹ Tamtéž, Rada osmá.

¹³² MERICI, A. *Odkazy*, Nový Bydžov, 1985, Odkaz druhý.

¹³³ Tamtéž, Odkaz třetí.

¹³⁴ Tamtéž, Odkaz druhý.

¹³⁵ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Úvod k Radám.

¹³⁶ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada šestá.

¹³⁷ ŘSA, kapitola 1.

(Sk4, 32).¹³⁸ Poslední odstavec 1. kapitoly řehole uzavírá stejnou výzvou, kterou jej začal: „Žijte tedy všichni jednomyslně a svorně a ctěte v sobě navzájem Boha, jehož chrámy jste se stali.“¹³⁹ Opakování téhož pokynu na začátku a na konci 1. kapitoly řehole svědčí o závažnosti, kterou Augustin životu ve svornosti a jednotě přikládal. Svornost – tedy jedno srdce – však ještě ze skupiny lidí nevytváří společenství, proto sv. Augustin připojuje slova „zaměřené na Boha“. Shoda neznamená, že musí být naprostá nebo všestranná, ale v základních principech je potřebná jistá míra soudržnosti.¹⁴⁰

Augustin se znovu vrací k tématu jednoty v 6. kapitole řehole, kde se zabývá spory a hněvem mezi bratry. „Spory buď vůbec nemějte, nebo je co nejrychleji ukončete, aby hněv nevzrostl v nenávisť, a neudělal z třísky trám a z duše vražednici...“¹⁴¹ Dokonce v této záležitosti – již podruhé v textu řehole – mluví o těch, kdo do kláštera nepatří: „Ten, kdo nikdy nechce prosit za odpuštění nebo neprosí upřímně, je nadarmo v klášteře, i když z něho není vyloučen.“¹⁴² Ten, kdo nechce prosit za prominutí, totiž odmítá s druhými žít v lásce, a tím jeho život v řeholní komunitě ztrácí smysl, protože není schopen plnit požadavek „mít jedno srdce a jednu duši na cestě k Bohu.“ Podle sv. Augustina úcta k Bohu spočívá především v dobrých mezilidských vztazích a láska k bližnímu je nejvyšší Boží chválou. Na svém chování k bližnímu dobře poznáme opravdovost naší lásky k Bohu.¹⁴³ Spory, o nichž Augustin mluví, nemá na mysli jen rozdílné názory na běžné věci, ale hluboké spory, kdy se zneprátení bratři snaží získat moc a vliv. Tato situace vede k hněvu, který může přerůst v nenávisť. Nenávisť však člověk zabíjí druhého i sám sebe, je to naprostý opak a absence lásky.¹⁴⁴

Také sv. Anděla nejen v řeholi, ale i v obou dalších částech Spisů opakovaně nabádá sestry k životu v lásce, svornosti a jednotě: „Mějme stále v srdci vřelou lásku...“¹⁴⁵ „Ať hledí přinášet pokoj a svornost všude, kdekoli budou... a všechno jejich chování, činy i řeči ať jsou provázeny láskou... Při hovorech ať jsou jejich řeči

---

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ VAN BAVEL, s. 25.

¹⁴¹ ŘSA, kapitola 6.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ VAN BAVEL, s. 35.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 63.

¹⁴⁵ ŘSAM, kapitola X.

vždy rozumné a způsobné, ne tvrdé, kruté, ale lidské, aby přiváděly ke svornosti a lásce... Řekněte jim, aby žily v jednotě a ve vzájemné svornosti.¹⁴⁶ Nejnaléhavěji se obrací s výzvou k jednotě na představené v poslední radě: „Mé poslední slovo, které vám říkám a kterým vás prosím, ba i svou krví vás prosím, je to, abyste byly svorné, navzájem sjednocené jako jedno srdce a jedna jediná vůle. Buďte spojeny jedna s druhou poutem lásky tím, že se ctíte, pomáháte si a snášíte se v Ježíši Kristu. Protože budete-li se snažit takto žít, bude Pán Bůh uprostřed vás. Bude vám příznivá Madona, apoštolové, všichni svatí a světice, andělé, ba celé nebe i celá soustava stvořeného světa... Uvažte tedy, jak je důležitá taková jednota a taková svornost. Proto mějte po ní touhu, hledejte ji, osvojte si ji a udržujte ji celou svou silou... a ještě vás ujišťuji, že každou milost, o kterou budete Boha prosit, určitě dostanete. A já budu stále uprostřed vás přispívajíc vašim modlitbám...“¹⁴⁷ Tuto naléhavou výzvu opakuje představeným ještě v předposledním odkaze: „Celým srdcem vás prosím, abyste byly pečlivé a co nejbdělejší jako starostlivé pastýřky nad tímto nebeským stádem, vám svěřeným, aby mezi nimi nevzešel koukol nesvornosti... Buďte na stráži a pečujte zvláště o to, aby byly jednotné a svorné... Čím víc budete sjednocené, tím víc Ježíš Kristus bude uprostřed vás... Nebude jiné znamení, že jste v milosti Pánově než to, že se milujete a jste navzájem sjednocené... Tedy láska a svornost je jistým znamením, že se jde správnou a Bohu milou cestou.“¹⁴⁸ Sv. Anděla tedy pouze nevybízí sestry k jednotě a svornosti, ale slibuje jim další dobra, která tím získají: přítomnost Ježíše Krista, její podporu v modlitbách... Členky Společnosti nenosily jednotný oděv, lidé proto nemohli rozlišit podle nějakého viditelného znamení, že sestry patří k sobě. Znakem toho ale měla být jednota, láska a svornost.

Jednota členek je důležitá nejen kvůli jejich vzájemným vztahům, ale i kvůli veřejnému svědectví. Konflikty a spory nastávají tam, kde jedna osoba usiluje o sebezprosažení. Tomuto přirozenému lidskému sklonu je nejlepší čelit odložením vlastní vůle a oproštěností od sebe sama.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada pátá.

¹⁴⁷ Tamtéž, Rada poslední.

¹⁴⁸ MERICI, A. *Odkazy*, Nový Bydžov, 1985, Odkaz desátý.

¹⁴⁹ ANGELIOVÁ, s. 137.

3.4.6. Význam řehole a její dodržování

Sv. Augustin i sv. Anděla vyjadřují v řeholi přání, aby ustanovení v ní daná byla zachovávána.

Sv. Augustin vybízí k zachovávání řehole v poslední kapitole: „Dej Bůh, abyste toto vše zachovávali z lásky k duchovní kráse...“¹⁵⁰ Duchovní krásou Augustin myslí božskou krásu, cíl, k němuž putujeme.¹⁵¹ Význam řehole uvádí Augustin rovněž v jejím úplném závěru. Bratři mají pohlížet do řehole jako do zrcadla a srovnávat s jejími ustanoveními svůj život; za to, co zachovávají, děkovat, za přestoupení odprošovat a v budoucnu se jich vyvarovat.¹⁵²

Důvod, proč sepisuje pro bratry řeholi, uvádí Augustin na počátku textu: „A protože žijete v řeholním společenství, dáváme vám tyto předpisy.“¹⁵³

Sv. Anděla dává svým dcerám k dodržování řehole opět mnohá příslibení: „Budete-li zachovávat tuto řeholi jako cestu, kterou se máte ubírat a která je připravena pro vaše dobro, pak mám pevnou víru a naději v Boží dobrotu, že nejen překonáme všechna nebezpečí a těžká protivenství, ale že k naší velké slávě a radosti z nich vyjdeme vítězně...“¹⁵⁴ Výše zmiňovaná jednota sester má mimo jiné spočívat právě v zachovávání řehole: „Tedy, moudré sestry, sjednocenou vůlí obejměme všechny tuto svatou řeholi, kterou nám Bůh ze své milosti nabídl.“¹⁵⁵ Dodržování řehole má představeným velmi ležet na srdci: „Nakonec mějte největší péči o to, aby se daná dobrá nařízení, hlavně ta v Řeholi, co nejpečlivěji zachovávala ... Mějte za jisté, že tato Řehole byla převzata přímo z jeho svaté ruky...“¹⁵⁶

Úkolem dcer sv. Anděly je sloužit božskému Majestátu, a to jako pravé a neporušené nevěsty Syna Božího. Řehole pak sestrám ukazuje cestu, jak se stát těmito pravými a neporušenými nevěstami Božího Syna.¹⁵⁷

---

¹⁵⁰ ŘSA, kapitola 8.

¹⁵¹ VAN BAVEL, s. 81.

¹⁵² ŘSA, kapitola 8.

¹⁵³ ŘSA, kapitola 1.

¹⁵⁴ ŘSAM, kapitola I.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ MERICI, A. *Odkazy*, Nový Bydžov, 1985, Odkaz poslední.

¹⁵⁷ ANGELIOVÁ, s. 83.

Důvod, proč sv. Anděla nadiktovala pro svou Společnost řeholí, souvisí se skutečností, že jí založené dílo představovalo v tehdejší době nový životní stav. Řehole byla za těchto okolností potřebná, aby církevními autoritami mohlo být uznáno toto nové působení. Bylo rovněž třeba dát na vědomí i veřejnému mínění, které spojovalo zasvěcenou ženu pouze s klášterem nebo třetími řády, že i když panny zůstávají ve světě, náleží k témuž Institutu a sdílí podobnou duchovní zkušenost. A bylo rovněž nutné samotným členkám Společnosti vymezit základní rysy života, aby dílo mohlo pokračovat i po smrti sv. Anděly.¹⁵⁸

3.4.7. Propuštění z kláštera

Jak bylo zmíněno, sv. Augustin hned dvakrát v textu své řehole mluví o vyloučení z kláštera. Jeho postoj se nám může jevit jako tvrdý, cílem tohoto opatření však je dobro celé komunity – taková očista celku je nutná pro jeho ochranu. Je také známo, že Augustin projevoval daleko větší shovívavost vůči nekajícím hříšníkům v církvi než v klášterní komunitě. Spatřoval totiž velký rozdíl mezi společenstvím církve a klášterní komunitou. Řeholní život je dobrovolný, není pro spásu nezbytný, zatímco církev je pro spásu prostředkem daleko potřebnějším.¹⁵⁹

Sv. Anděla naproti tomu o vyloučení či propuštění sestry ze Společnosti ani v řeholi, ani v jiné části Spisů nemluví. Zajímavé však je, že dává možnost odvolat z funkce představené, kteří svůj úřad nezastávají dobře: „Kdyby někdo z členů nemohl zastávat svou funkci nebo se nesprávně choval, ať je vyloučen z vedení.“¹⁶⁰

3.4.8. Důležitost zasvěceného životního stavu

Oba autoři řeholí připomínají členům, že jejich životní stav není jen něco obyčejného. Sv. Augustin jej označuje za svatý, když v kapitole věnované čistotě upomíná bratry: „... vše ať je ve shodě s vaším svatým stavem.“¹⁶¹

Sv. Anděla v I. kapitole řehole upozorňuje sestry, že jejich povolání je jedinečný dar.¹⁶² a dále píše: „Proto, mé sestry, když jste byly vyvoleny, abyste byly pravé a neporušené nevěsty Syna Božího, vybízím vás, či spíše vás prosím, abyste především

---

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 61.

¹⁵⁹ VAN BAVEL, s. 52.

¹⁶⁰ ŘSAM, kapitola XII.

¹⁶¹ ŘSA, kapitola 4.

¹⁶² ŘSAM, kapitola I.

uznaly, jakou důležitost má taková volba a jak neobyčejnou a podivuhodnou důstojností je obklopena volba sama.“¹⁶³

3.4.9. Kontakt se světem

Sv. Augustin i sv. Anděla varují členy před takovým kontaktem se světem, který by pro ty, kdo žijí zasvěcený život, nemusel být vhodný nebo je mohl případně i ohrožovat. Jak bylo uvedeno v kapitole o čistotě, oba autoři řeholí shodně zapovídají tajné přijímání dopisů a dárků. Sv. Augustin se vyjadřuje k možnosti navštěvovat lázně, bratři je však nemají navštěvovat pro potěšení, ale pouze ze zdravotních důvodů.¹⁶⁴ V tomto upozornění můžeme vidět Augustinův protest proti luxusu a zahálčivosti tehdejších privilegovaných vrstev. Řeholníci, kteří se svým způsobem života chtějí solidarizovat s chudými, by se proto ničemu podobnému věnovat neměli.¹⁶⁵ Pro úplnost dodám, že část řehole věnovaná návštěvám lázní je z vydání užívaného sestrami voršilkami vypuštěna, z celkem pochopitelných důvodů. Pro dobu a místa působení sv. Augustina byly veřejné lázně běžnou záležitostí, v Evropě v 17. století se však již nevyskytovaly. Sv. Anděla podobně nabádá sestry, aby se nezúčastňovaly svateb, tanců, turnajů a podobných světských zábav.¹⁶⁶ Projevuje se tu její vědomí toho, že svět působí na člověka, a je proto potřebné, aby sestry byly bdělé, pozorné a hledaly cesty, jak zůstat Kristu věrné. Nemají se nechat svody světa ovlivnit, ale mají nad nimi vítězit.¹⁶⁷

3.4.10. Dobrý příklad

Sv. Augustin i sv. Anděla svorně vybízejí členy, aby byli pro bližní dobrým příkladem. Sv. Augustin v závěrečné kapitole píše bratřím, aby „šířili dobrým životem líbeznou vůni Kristovu.“¹⁶⁸ Je úkolem všech křesťanů, tím více řeholníků, aby svým životem a jednáním znázorňovali Krista a dosvědčili lidem jeho přitažlivost.¹⁶⁹ Sv. Anděla píše sestram, aby „...dávaly dobrý příklad, ať jsou na kterémkoli místě. A pro všechny ať jsou vůní ctností.“¹⁷⁰

---

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ ŘSA, kapitola 5.

¹⁶⁵ VAN BAVEL, s. 58.

¹⁶⁶ ŘSAM, kapitola IV.

¹⁶⁷ BARSOTTI, s. 76.

¹⁶⁸ ŘSA, kapitola 8.

¹⁶⁹ VAN BAVEL, s. 81.

¹⁷⁰ MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Rada pátá.

3.4.11. Odkazy na Písmo

Oba autoři řeholí se v textu mnohokrát odkazují na Písmo nebo je doslovně citují. Poměrně krátký text Augustinovy řehole obsahuje zhruba 35 odkazů na Písmo¹⁷¹, u sv. Anděly je v Řeholi přibližně 17 odkazů, v Radách 9, v Odkazech 7. Oba se na Písmo odkazují tam, kde chtějí podepřít uváděná tvrzení a rady.

3.5. Specifika obou řeholí

V této práci jsem poukázala na mnoho shodných nebo podobných rysů obou řeholí spočívajících ve společných tématech a podobných pohledech na ně. Je možné říci, že obě řehole se liší nejpodstatněji v doporučeních týkajících se postu a dále v poněkud odlišném pohledu na chování a úlohu představených, jak vyplývá z předchozích srovnání. Další rozdíly mezi řeholemi jsou povahy spíše okrajové. Vyplývají například z rozdílného rozsahu obou textů. Řehole sv. Anděly je delší než Řehole sv. Augustina, je proto pochopitelné, že se vyjadřuje k některým tématům, která Augustin ve své řeholi neobsáhl, např. podmínky pro přijímání členek do Společnosti, denní účast na mši svaté, zpověď. Sv. Anděla také vybízí sestry, aby se ze všech sil snažily v povolání vytrvat: „Vynaložte všechno možné úsilí, abyste se uchovaly ve stavu, k němuž vás Bůh volá.“ Podobnou vybídku u sv. Augustina nenajdeme.

Jistou zvláštností v textu řehole sv. Anděly jsou její poměrně častá zaslíbení či přísliby, které sestrami dává, pokud budou žít podle jejích pokynů obsažených v řeholi či ve Spisech: „Pracujte, přičiňujte se, věřte, snažte se, doufejte, volejte k němu celým svým srdcem a nepochybně uvidíte obdivuhodné věci, obrátíte-li to vše k chvále a slávě jeho Majestátu a k prospěchu duší.“¹⁷² „A ještě vás ujišťuji, že každou milost, o kterou budete Boha prosit, určitě dostanete.“¹⁷³ Dalším specifickým rysem Anděliny řehole je její navazování osobního vztahu se sestrami prostřednictvím textu řehole: „Podle toho poznám, toužíte-li udělat pro mě něco milého.“¹⁷⁴ „Ať touží uvidět mě v nebi...“¹⁷⁵

Sv. Anděla v řeholi, ale i v obou dalších částech Spisů vystupuje jako matka a své sestry nazývá dcerami. Každá dcera si má být vědoma její mateřské lásky a mít

---

¹⁷¹ VAN BAVEL, s. 12.

¹⁷² MERICI, A. *Rady*, Nový Bydžov, 1985, Úvod k Radám.

¹⁷³ Tamtéž, Rada poslední.

¹⁷⁴ Tamtéž, Úvod k Radám.

¹⁷⁵ Tamtéž, Rada pátá.

s ní živý osobní vztah jako s matkou. V její řeholi převládá atmosféra lásky, lásky jako vztahu a společenství. Řehole tak má být prostředkem, skrze který budou její dcery cítit milující přítomnost své matky a prožívat s ní stejný vztah jaký má ona k nim.¹⁷⁶Charismatem sv. Anđely je tedy mateřství, které mají za své přijmout také její dcery.

---

¹⁷⁶ BARSOTTI, s. 9.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se věnovala srovnání Řehole sv. biskupa Augustina a Řehole sv. Anděly Merici. V první části práce jsem pojednala o vývoji díla sv. Anděly – o formách, jimiž postupně procházelo, o důvodech, které k vývoji vedly, o okolnostech, za nichž došlo k přijetí Řehole sv. Augustina a posléze jejímu opuštění. Druhou část práce tvoří stručná charakteristika obou řeholí. Jsou zmíněny okolnosti vzniku řeholí, vývoj textu, charakteristické znaky. Hlavní část práce tvoří samotné srovnání obou řeholí. Nejprve jsem porovnála pohled obou autorů na evangelní rady čistoty, chudoby a poslušnost, protože život podle těchto rad je charakteristickým rysem zasvěceného života. Dále jsem se věnovala dalším společným tématům obou řeholí, jako jsou modlitba, půst, oděv, život členů ve vzájemné lásce a svornosti, úloha a počinání představených, zachovávání řehole. Rovněž jsem poukázala na specifika a vzájemné odlišnosti v přístupu sv. Augustina a sv. Anděly.

V průběhu práce jsem našla odpovědi na otázky, které jsem si na počátku kladla. Ze srovnání řeholí vyplývá, že mají skutečně mnoho společného a spojuje je řada podobných rysů, z nichž za nejvýraznější považuji výzvu zakladatelů, aby členové žili ve vzájemné shodě, svornosti a lásce. Sv. Augustin i sv. Anděla předkládají tuto výzvu opakovaně, důrazně a naléhavě. Největší rozdíl mezi řeholemi spatřuji v pohledu zakladatelů jednak na půst a askezi, jednak na některé aspekty úlohy představených. Rozdílný přístup sv. Augustina a sv. Anděly k postu a askezi vyplývá z jejich rozdílné zkušenosti – Augustin nebyl zastáncem radikální askeze a nepraktikoval ji, Anděla ji osobně praktikovala, svým sestrám ji doporučuje, ovšem s rozumným přístupem. Představeným pak sv. Anděla zdůrazňuje jako základní charakteristiku jejich chování a jednání vůči svěřeným sestrám mateřský a láskyplný přístup a velmi mírné vystupování i v situacích, kdy některá sestra nezachovává ustanovení řehole. Tyto požadavky u sv. Augustina scházejí, v jeho pojetí naopak představený nemá váhat s potrestáním přestupků a jiných nedostatků. Augustin však pro to uvádí pádné důvody, kterými je dobro celku, vzájemná odpovědnost a dobrý příklad. Na tyto prvky nemusela sv. Anděla brát přílišný zřetel vzhledem k tomu, že její sestry nežily společným životem.

Závěrem mi tak nezbývá, než souhlasit se svou francouzskou spolusestrou M. B. Rio a znovu připomenout její názor, který již byl v první kapitole této práce

zmíněn, že výběr Augustinovy řehole pro členky řádu roku 1612 byl prozřetelnostní, protože její duch je duchu Řehole sv. Anděly zcela blízký.¹⁷⁷

---

¹⁷⁷ RIO, s. 81.

Použité prameny:

Český překlad kritického textu Řehole sv. biskupa Augustina uvedeného ve vydání VERHEYEN, L. *La règle de Saint-Augustin I. La tradition manuscrite*. Paris, 1969, s. 417-437.

MERICI, A. *Spisy. Řehole, Rady, Odkazy*. Nový Bydžov, 1985. 86 s.

Řehole a stanovy Římské unie řádu sv. Voršily. Kutná Hora, 1937. 262 s.

Použitá literatura:

ANGELIOVÁ, P. *Anděla Merici. Charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, 183 s.

BARSOTTI, D. *Spiritualita svaté Anděly Merici. Rodina kolem Matky*. Praha: Paulínky, 2002, 103 s.

DE ST. JEAN MARTIN, M. *Duch sv. Angely Merici*. Praha, 1948, 382 s.

JAN PAVEL II. *Vita consecrata: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě*. Posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. z 25.3.1996. Praha: Zvon, 1996, 143 s.

RIO, B. M. *Dějiny a spiritualita voršilek*. Řím, 1989, 183 s.

Stanovy Římské unie řádu sv. Voršily. Nový Bydžov, 1984, 165 s.

TOMÁŠKOVÁ, P. E. *Sestry voršilký – od „sekulárního institutu“ k řádu*. Olomouc, 1998, 39 s.

VAN BAVEL, T. *Řehole pro komunitu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 102 s.

VAN BAVEL, T. *Regula Augustína z Hippo*. Zvolen: Jas, 1995, 124 s.

Použité zkratky.

ŘSA – Řehole svatého Augustina

ŘSAM – Řehole svaté Anděly Merici